

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO
RAZVOJ FINANČNEGA SISTEMA NA KITAJSKEM

Ljubljana, april 2002

ZLATAN RANĐELOVIĆ

IZJAVA

Študent _____ izjavljam, da sem avtor tega
diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom _____
in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih straneh.

V Ljubljani, dne _____.

Podpis:

_____

Kazalo

1	Uvod	1
2	Splošne značilnosti LR Kitajske	2
2.1	Gospodarstvo	3
3	Finančne institucije	6
3.1	Bančne finančne institucije	8
3.1.1	Centralna banka	9
3.1.2	Komercialne banke	14
3.1.3	Banke za ekonomsko podporo	16
3.2	Nebančne finančne institucije	19
3.2.1	Borze	20
3.2.2	Investicijski skladi	21
3.2.3	Zavarovalnice	22
3.2.4	Leasing	22
3.2.5	Kooperativne finančne institucije	23
3.3	Finančne institucije s tujim kapitalom	24
3.3.1	Poslovanje finančnih institucij s tujim kapitalom	24
4	Finančni trg	25
4.1	Denarni trg	26
4.1.1	Trg komercialnih zapisov	27
4.1.2	Medbančni trg	27
4.1.3	Aktivnosti na denarnem trgu v letu 2001	28
4.2	Kapitalski trg	28
4.2.1	Trg vrednostnih papirjev	28
4.2.2	Aktivnosti na borzah vrednostnih papirjev konec leta 2001	29
4.2.3	Trg državnih obveznic	31
4.2.4	Aktivnosti na kapitalskem trgu v letu 2001	32
4.3	Zavarovalniški trg	33
4.4	Devizni trg	33
4.5	Trg nepremičnin	34
4.6	Trg izvedenih finančnih instrumentov	35
4.6.1	Zhengzhou blagovna borza – CZCE	35
4.6.2	Shanghajska blagovna borza – TSHFE	35
4.6.3	Dalian blagovna borza – DCE	36
5	Sklep	37
6	Literatura	39
7	Viri	40

Uvod

Kitajska je največja rastoča država na svetu. Ima največjo gospodarsko rast (The banker, januar, 2001, str. 50). Po 20. letih reform in odpiranja v svet je obdobje blagovnega primanjkljaja prenehalo. Vzpostavljati se je začel socialistični – tržni sistem, s katerim se je gospodarstvo lažje prilagajalo hitro rastočemu trendu. Kitajska je začela z odpiranjem v svet takoj po smrti voditelja Mao Tse-tunga leta 1976 (Rolf, 1990, str. 118).

Z vstopom v svetovno trgovinsko organizacijo WTO je začela Kitajska prilagajati svoj socialistično – tržni sistem določilom svetovne trgovinske organizacije. Hitra gospodarska rast in vse večji vpliv tujega kapitala razvijata zanimiv in svojevrsten finančni sistem. Zaradi svojega nastanka in razvoja je sistem izredno zanimiv. Kitajska ima velik investicijski potencial za domače in tuje investitorje (De Keijzer, str. 249). Specifičnost finančnega sistema se kaže v kombinaciji zahodnih vplivov (tržnega sistema) z ohranitvijo tradicionalne kitajske filozofije, povezane s komunistično ureditvijo.

Kitajski finančni sistem je na eni strani pod vplivom tujine, po drugi strani pa tudi sam vpliva na tuje finančne trge. Kot potencialni investitor na Kitajskem moramo zato dobro poznati vse pozitivne možnosti, ki nam jih ponuja kitajski finančni sistem, hkrati pa moramo biti zelo pozorni na nevarnosti, zakone in filozofijo.

Gospodarska zbornica Slovenije je skupaj z ministrstvom za ekonomske odnose in razvoj, Uradom za gospodarsko promocijo in tuje naložbe ter ministrstvom za znanost in tehnologijo, že pred leti začela aktivno razvijati strategijo nastopa slovenskih podjetij na Kitajskem (Ulaga, 1999, str. 22). Zato lahko pričakujemo, da bodo slovenska podjetja kmalu nastopala, ne samo na blagovnem ampak tudi na finančnem trgu LR Kitajske.

Namen mojega diplomskega dela je predstaviti razvoj kitajskega finančnega sistema in njegove zanimivosti. Cilj pa je spodbuditi zanimanje za kitajski trg za potencialne finančne investitorje.

V drugem poglavju so predstavljene splošne značilnosti Kitajske in njen gospodarski pomen. Za predstavitev gospodarstva smo izbrali nekaj makroekonomskih kazalcev.

V tretjem poglavju so predstavljeni razvoj in značilnosti finančnih institucij. Struktura finančnih institucij je zanimiva zaradi posega v kapitalistični sistem s številnimi nedržavnimi institucijami in ohranitvijo tradicionalnih komunističnih planskih institucij ter institucij za podporo oziroma razvoj. Finančne institucije so razdeljene po Ribnikarju in nato še po Girardinu, ki je proučeval kitajske finančne institucije. Med bankami si bomo ogledali centralno banko People's Bank Of China (PBC) in ostale pomembnejše banke. V okviru centralne banke si bomo ogledali vodenje denarne politike. Pojmovanje denarnih agregatov je

v državah različno, zato so v nadaljevanju opredeljeni omenjeni agregati, značilni za kitajski finančni trg. Na koncu so predstavljene še finančne institucije s tujim kapitalom.

V četrtem poglavju so predstavljeni razvoj in značilnosti finančnih trgov. Posebej se bomo seznanili z delovanjem denarnega in finančnega trga.

V sklepu sledi povzemanje naših ugotovitev in pogledov na dogajanje v finančnem sistemu LR Kitajske.

1 Splošne značilnosti LR Kitajske

LR Kitajska leži v srednji in vzhodni Aziji. Meri 9.560.980 km². Sega od Pamirja na zahodu do Tihega oceana na vzhodu in od Amurja na severu do Južnokitajskega morja na jugu (Veliki splošni leksikon, 1998, str. 1954).

Slika 1: Zemljevid LR Kitajske

Vir: [URL: <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/ch.html>], 12.1.2002.

Prebivalstvo Kitajske, ki predstavlja skoraj četrtno svetovnega prebivalstva, šteje 1,3 milijarde ljudi. Gostota naseljenosti je 135 prebivalcev / km². Letna stopnja rasti prebivalstva znaša 0,9%. Povprečna življenjska doba ljudi je 70 let (URL: <http://devdata.worldbank.org/external/CPProfile.asp?SelectedCountry=CHN&CCODE=CHN&CNAME=China&PTYPE=CP>, 14.1.2002).

Upravno je LR Kitajska razdeljena na 23 provinc, 3 mesta s statusom province (Peking, Shanghai, Tianjin) in 5 avtonomnih pokrajin. Glavno mesto države je Peking (URL: <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/ch.html>, 12.1.2002).

Kitajska je socialistično – komunistična ljudska republika. Po ustavi iz leta 1982 je najvišji državni organ narodni ljudski kongres, enodomni parlament, ki za dobo petih let izvoli predsednika države. Na njegov predlog imenujejo predsednika državnega sveta in ministre (Veliki splošni leksikon, 1998, str. 1955).

1.1 Gospodarstvo

LR Kitajska velja za državo v razvoju, ki je svoje velike, tisočletja stare probleme, kot so poplave, epidemije in katastrofalna lakota, sama rešila. Ob koncu 70 – ih let, dvajsetega stoletja, se je začel proces posodabljanja in liberalizacije. Na prehodu v novo tisočletje je Kitajska v fazi naglega gospodarskega napredka na razmeroma nizki razvojni stopnji. Kupna moč prebivalstva pa je večja, kot se zdi na prvi pogled in po merilih mednarodne banke Kitajsko že zdaj lahko prištevamo v skupino držav s povprečnim dohodkom. Zaradi velikega števila prebivalstva je Kitajska tretja največja gospodarska sila na svetu. Ob dvigovanju življenjske ravni se manjša rast prebivalstva.

Kitajska makroekonomija je doživela velik preobrat leta 2000 z rastjo BDP – ja za 8%, kar je glede na prejšnje leto kar za 0,9% točk večja rast (tabela 1, str. 3).

Tabela 1: Makroekonomski indeksi na Kitajskem za leti 1999, 2000 in marec 2001 v %

Ime indeksa	V primerjavi	1999	2000	marec 2001
Rast BDP	z akumulativno vrednostjo predhodnega leta	7,1	8,0	8,1
Rast dodane vrednosti v industriji	z vrednostjo predhodnega leta	8,5	11,4	12,1
Rast investicij	z akumulativno vrednostjo predhodnega leta	5,1	9,3	15,1
Rast prodaje blaga v gospodinjstvih	z vrednostjo predhodnega leta	6,8	9,7	9,5
Rast izvoza	z vrednostjo predhodnega leta	6,1	27,8	14,9
Rast uvoza	z vrednostjo predhodnega leta	18,2	35,8	16,6
Rast cen na drobno	z vrednostjo predhodnega leta	-3,0	-1,5	-0,9
Rast porabe	z vrednostjo predhodnega leta	-1,4	0,4	0,7
Rast M0	s primerjalno vrednostjo iz konca ustreznega obdobja predhodnega leta	20,1	8,9	8,5
Rast M1	s primerjalno vrednostjo iz konca ustreznega obdobja predhodnega leta	17,7	16,0	17,4
Rast M2	s primerjalno vrednostjo iz konca ustreznega obdobja predhodnega leta	14,7	12,3	13,2

Vir: Report on the foreign trade situation of China, 2001, str. 26.

Obnovitev družbenega povpraševanja je postavila osnovo obnovitvi narodnega gospodarstva. Prodaja blaga v gospodinjstvu je leta 2000 narasla za 9,7% točk, investicije pa za 9,3% točke glede na prejšnje leto. Rast povpraševanja je vplivala na dodano vrednost v industriji, ki je bila leta 2000 za 11,4% točk večja od prejšnjega leta.

Dober razvoj zunanje trgovine je prispeval h gospodarski rasti. Leta 2000 je kitajski izvoz narastel za 27,8% točk. Uvoz je bil istega leta za 35,8% točk večji od prejšnjega leta.

Obnovitev družbenega povpraševanja in pospešeni gospodarski razvoj sta povzročila padec cen na drobno. Leta 2000 so cene na drobno padle za 1,5% točk glede na prejšnje leto in se počasi stabilizirale.

Nova posojila finančnih institucij so rasla z zmerno rastjo. Med denarnimi agregati M0, M1 in M2 je samo prvi denarni agregat doživel znaten padec.

Veliko notranjih problemov zahteva rešitve. Največji problemi, kot so 10% nezaposlenost (tabela 2, str. 4), nezadostno domače povpraševanje in deflacija, še niso rešeni. Potrošnja gospodinjstev in investicije še niso dosegle zadovoljivega nivoja. Zaradi omenjenih dejavnikov je prihodnost makroekonomskega razvoja še vedno negotova.

Tabela 2 nam prikazuje pomembnejše makroekonomske kazalce. Kitajska je dežela v razvoju. Ima visok delež zaposlenega prebivalstva v kmetijstvu. Nestabilnost gospodarstva se kaže v visoki stopnji nezaposlenosti, ki je leta 2000 znašala 10%. Inflacija je bila leta 2000 neznatna. Zunanjetrgovinska bilanca je bila pozitivna.

Tabela 2: Kitajski gospodarski kazalci za leto 2000

BDP	$4,5 \times 10^{12}$ USD
Rast BDP glede na leto 1999	7,9%
BDP / prebivalca	3600 USD
Prispevek BDP po sektorjih	kmetijstvo 15%, industrija 50%, storitve 35
Delež zaposlenih po sektorjih	kmetijstvo 50%, industrija 24%, storitve 26% (leto 1998)
Inflacija	0,4% (leto 2000, ocena)
Nezaposlenost	10% (leto 2000, ocena)
Izvoz	232 milijard USD (f.o.b., leto 2000)
Uvoz	197 milijard USD (f.o.b., leto 2000)
Denarna enota	Renminbi (RMB) Menjava: 1 USD = 8,07 yuanov (fiksni tečaj 1.2.2002)

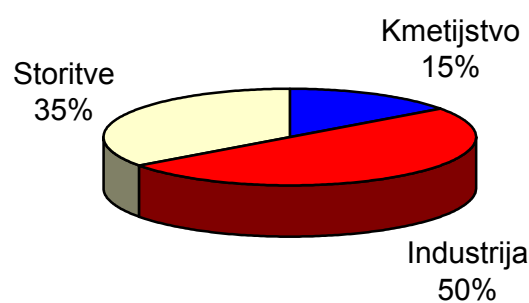
Vir: URL: <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/ch.html>, 12.1.2002.

V zadnjih letih beležimo izjemno visoko gospodarsko rast. Kitajska se s hitro rastjo sooča tudi s težavami povezanimi z onesnaženostjo okolja (World Bank, 1993, str. 230).

Dolgoletna dinamična gospodarska rast je sicer posledica tržnih reform, razvoja industrijske proizvodnje, vlaganj v infrastrukturo in odpiranja trga tujim vlagateljem. V okviru kapitalistično usmerjenih reform in prehajanja v tržno gospodarstvo so v 80 – ih letih, dvajsetega stoletja, začela nastajati tržišča surovin, kmetijska tržišča, delniške družbe in banke. Cene dobrin so se oblikovale po tržnih zakonitostih, kmetijski pridelki pa so se subvencionirali.

Država želi v zadnjem desetletju v okviru planskega gospodarstva razviti predvsem industrijo, kmetijstvo, obrambo ter znanost in tehnologijo. Plan so poimenovali »Štiri modernizacije« (Rolf, 1990, str. 125).

Slika 2: Prispevek BDP – ja po sektorjih na Kitajskem leta 2000

Vir: URL: <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/ch.html>, 12.1.2002.

Kitajska nacionalna valuta se imenuje renminbi. Enote yuani se delijo na yiao in yi. Kitajska ima režim fiksne devizne tečaja.

Fiskalna politika se leta 1998 začne izvajati kot odgovor na azijsko finančno krizo. Država je želela spodbuditi domačo potrošnjo in povečati gospodarsko rast. Izdala je kratkoročne državne obveznice za 100 milijard yuanov. Da bi znižala stopnjo tveganja v specializiranih bankah, je dodatno izdala še za 270 milijard yuanov posebnih državnih obveznic. Dodatno je povečala državne izdatke za 18 milijard yuanov za izvedbo reform na področju gospodarstva (URL: <http://www.china.org.cn/e-fabuhui/download/news/English/PressConferences/990106-2.html>, 16.1.2002).

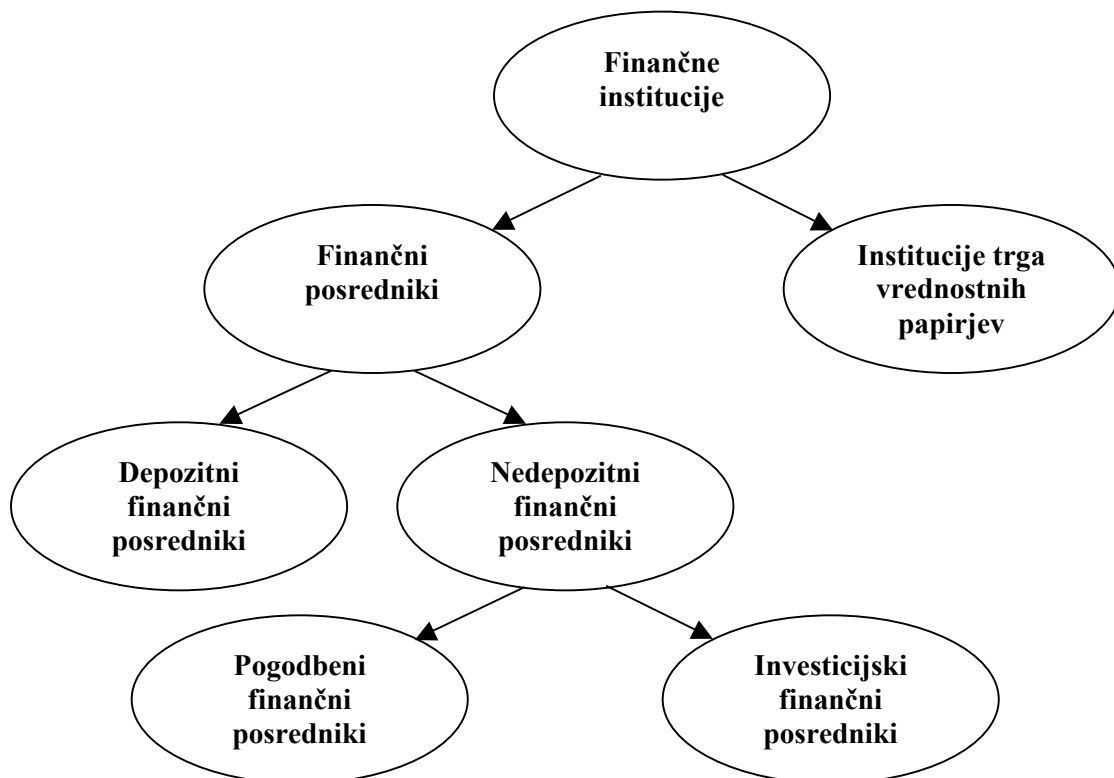
2 Finančne institucije

Finančne institucije bomo zaradi lažjega razumevanja najprej prikazali po Ribnikarjevi razdelitvi (slika 3, str.6). Kitajske finančne institucije pa je posebej proučeval Girardin in jih razdelil drugače (slika 4, str. 7).

Finančne institucije po Ribnikarju delimo na finančne posrednike in institucije trga vrednostnih papirjev. Naprej delimo finančne posrednike na depozitne in nedepozitne finančne posrednike. Nedepozitne finančne posrednike delimo še na pogodbene in investicijske finančne posrednike (slika 3, str. 6).

Finančni posredniki se po Ribnikarjevi delitvi vrivajo med končne posojilodajalce in končne posojilojemalce. Zaradi posredovanja se poveča posrednikova premoženjska bilanca, preko katere gredo sredstva od končnih posojilodajalcev h končnim posojilojemalcem. Aktiva se s tem preoblikujejo.

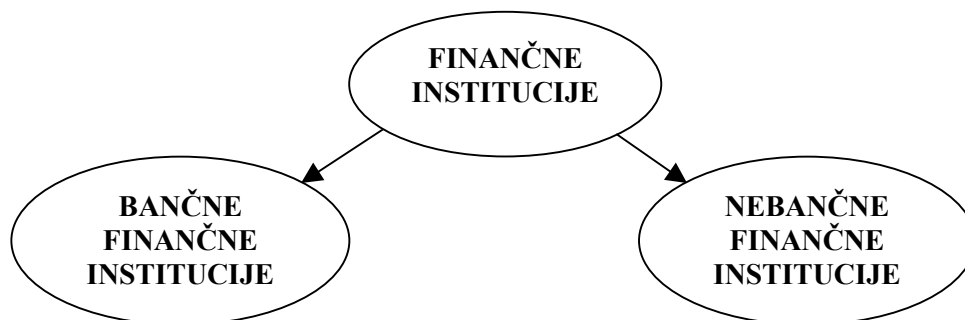
Slika 3: Struktura finančnih institucij po Ribnikarju

Vir: Ribnikar, 1999, Str. 195.

Girardin je finančne institucije na Kitajskem razdelili na bančne in na nebančne institucije. S tem je združil institucije trga vrednostnih papirjev, pogodbene in investicijske finančne posrednike v nebančne finančne institucije. S to delitvijo bomo lahko finančne institucije hitreje prepoznali. Delitev po Ribnikarju je bolj podrobna, po Girardinu pa bolj praktična.

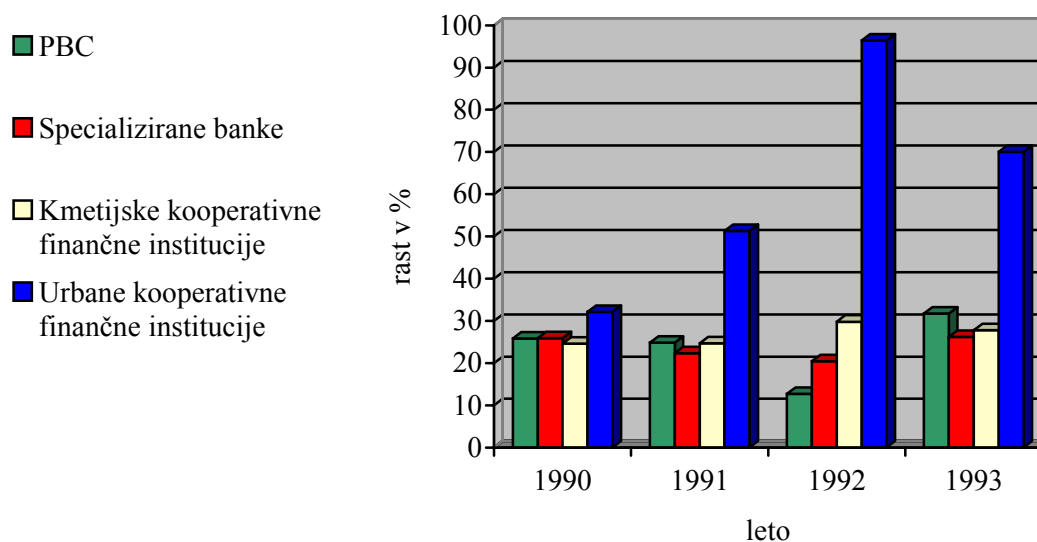
Slika 4: Struktura finančnih institucij po Girardinu

Vir: Girardin, 1997, str. 23.

Kitajska je postavila finančno organizacijo pod vodstvom centralne banke PBC. Današnja struktura finančnih institucij se je začela razvijati v začetku 90 – ih let dvajsetega stoletja.

Slika 5: Rast premoženja finančnih institucij v začetnem razvoju na Kitajskem v začetku 90 – ih let dvajsetega stoletja

Vir: Girardin, 1997, str. 28.

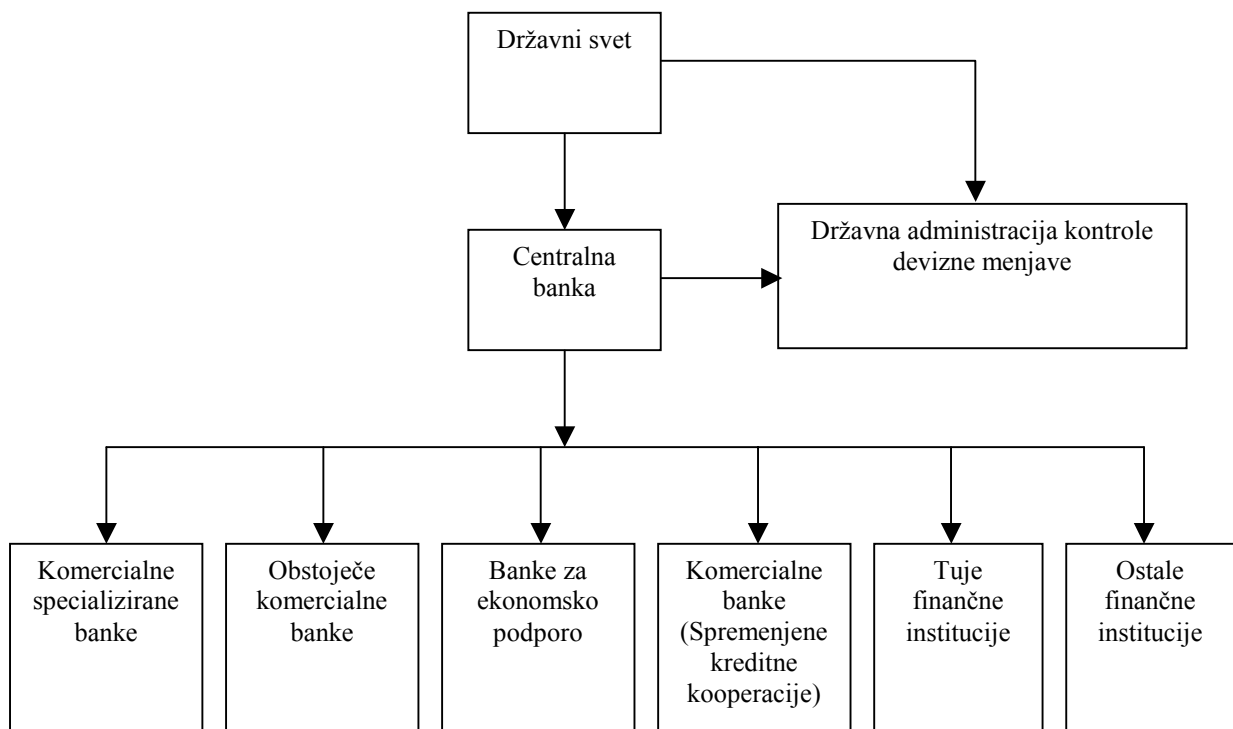
Iz slike 5, na strani 7, lahko razberemo rast premoženja nekaterih finančnih institucij v začetnem razvoju v začetku 90 – ih let dvajsetega stoletja. Trend nam prikazuje pozitivno rast začetnega razvoja finančnih institucij.

V nadaljevanju bomo predstavili finančne institucije po Girardinu. Najprej si bomo ogledali bančne institucije. Znotraj njih bomo predstavili centralno banko, komercialne banke in na koncu še banke za podporo. Za tem si bomo ogledali nebančne institucije, znotraj katerih bomo najprej predstavili borze, nato investicijske sklade, zavarovalnice, leasing podjetja in kooperativne finančne institucije.

2.1 Bančne finančne institucije

Bančni sistem se je oblikoval pod vodstvom centralne banke People's Bank of China (PBC – ja). Čeprav ni imela zakonodajnega mandata, je postala leta 1948 zaradi potreb alociranja finančnih sredstev centralna banka. Kasneje so pod njenim pokroviteljstvom nastale še ostale banke.

Slika 6: Bančni sistem na Kitajskem

Vir: Wang, 1997, str. 492.

Najvišji organ v upravljanju bančnega finančnega sistema je PBC, ki pa mora svoje pomembnejše odločitve predstaviti pred izvedbo državnemu svetu. Ta jo kontrolira in usmerja v njenem delovanju.

Kitajske banke so bolj zgoščene v Pekingu zaradi centralne banke, tuje banke pa bolj v Pudongu v Shanghaju, kjer stoji največja borza vrednostnih papirjev na Kitajskem (The Banker, maj, 2001, str. 9)

Komercialne banke delimo v dve skupini. Specializirane komercialne banke imajo pomembno vlogo v planskem državnem financiranju. Ostale komercialne banke se ukvarjajo s splošnim komercialnim bančništvom.

Banke za ekonomsko podporo pomagajo državi dosegati makroekonomske cilje.

Sprva si bomo ogledali centralno banko oziroma PBC, nato komercialne banke in na koncu banke za ekonomsko podporo.

2.1.1 Centralna banka

Centralna banka Kitajske, imenovana tudi kot People's Bank of China (PBC), je bila ustanovljena leta 1948 v Shijiazhuangu, v provinci Hebei. Vse do leta 1978 je bila to edina državna banka na Kitajskem, ki je hkrati združevala funkciji centralne in komercialne banke. Vršila je dolžnosti organa finančnega managementa in sprejemala vloge ter dajala posojila.

Leta 1949 je bila banka premeščena v Beiping – Severni Mir, istega leta preimenovan v Severno Prestolnico – Beijing oziroma Peking. PBC je prišla pod direktno upravo vladnega izvršnega sveta. Pri vodenju sta sodelovala kot podporni organ še finančni in ekonomski svet. PBC je bila tesno povezana z ministrstvom za finance. Izvajala je funkcije državne banke in prevzela naloge izdaje denarja, vodenja državne blagajne, vodenja državnih financ, stabilizacije finančnega trga in podpiranja ekonomske rehabilitacije ter rekonstrukcije države. Kitajska je začela z obnovo narodnega gospodarstva že leta 1949.

Naloga PBC je bilo poenotenje državnega bančnega sistema pod vodstvom vlade in sicer z:

1. ustanovitvijo neodvisnega enotnega valutnega sistema. Renminbi je bil določen kot standardna valuta, ki je krožila po celi Kitajski;
2. zaustavitvijo inflacije in koordiniranjem različnih ekonomskih sektorjev.

Sledila je hitra širitev državnega bančnega sistema, prevzem velikih birokratskih bank in prenovitev zasebnih finančnih institucij. S številnimi reformami je PBC postala sodobna tako centralna kot komercialna banka.

Tabela 3: Bilanca kitajske Centralne banke kot denarne oblastne institucije v 100 milijonih yuanov za marec, leta 2001

Postavka	marec 2001
Aktiva	
Devizna aktiva (neto)	15.858
Devize	150.889
Zlato	12
Ostala devizna aktiva	757
Terjatve do države	2.731
Terjatve do vlog denarnih bank	10.068
Terjatve do nedenarnih finančnih institucij	8.441
Pasiva	
Denarne rezerve	35.634
Izdani denar	15.578
Obveznosti do finančnih institucij	15.064
Obvezne rezerve	15.064
Vloge nefinančnih institucij	4.993
Vloge države	3.450
Lastniški kapital	355
Ostale postavke	-2.342

Vir: URL: <http://www.pbc.gov.cn/data/2001-S2e.htm>, 3.2.2002.

2.1.1.1 Funkcije PBC – ja

V tem delu so našteje funkcije PBC – ja.

PBC ima po Zakonu državnega sveta o poslovanju PBC – ja naslednje funkcije (Wang, 1997, str. 491):

1. Oblikuje in izvaja monetarno politiko;
2. Izdaja renminbi;
3. Dovoljuje, nadzira in vodi finančne institucije;
4. Določa pravila in predpise za nadzor in vodenje finančnega sektorja;
5. Hrani, vodi in upravlja državne devizne rezerve;
6. Upravlja državno blagajno;
7. Vzdržuje pravilno delovanje sistema plačil, kliringa in spoštovanja finančnih pogodb;
8. Odgovorna je za pripravo statistike, poizvedovanje, izdelave analiz in napovedi za finančno področje;
9. Sodeluje pri pomembnih mednarodnih aktivnostih kot centralna banka Kitajske;
10. Izvaja ostale naloge, določene s strani državnega sveta.

Pri vodenju denarne politike izvaja naslednje aktivnosti:

1. Finančnim institucijam določa obvezne rezerve;
2. Določa osnovno obrestno mero centralne banke;
3. Izvaja rediskontne posle za finančne institucije, ki imajo račune odprte pri PBC;
4. Daje kredite komercialnim bankam;
5. Posluje z zakladnicami, ostalimi državnimi obveznicami in devizami na odprtem trgu;
6. Izvaja ostale denarne instrumente, določene s strani državnega sveta.

Poglejmo si poglobljeno denarno politiko, ki jo izvaja centralna banka.

2.1.1.2 Denarna politika

Denarno politiko na Kitajskem izvaja centralna banka pod vodstvom komiteja za denarno politiko. Glavna naloga denarne politike na Kitajskem je ustvarjati tako politiko, da bo primerna za socialistično – tržno gospodarstvo.

Tabela 4: Denarna ponudba, posojila in finančni devizni sektor na Kitajskem leta 2000

Agregat	leto 2000 (v 10^9)	rast glede na leto 1999 v %
M2	13.500,0	12,3
M1	5.300,0	16,0
M0	1.470,0	8,9
Skupna posojila	9.900,0	13,4
Medbančna posojila in repro transakcije	2.320,0	220,0
Državne devizne rezerve	165,6	7,0
Devizne vloge domačih finančnih institucij	128,3	24,3
Devizna posojila domačih finančnih institucij	61,1	-9,2

Vir: URL: <http://www.china.org.cn/e-news/news1-17.htm>, 1.2.2002.

Izvajanje denarne politike s strani centralne banke je leta 2000 prispevalo k uspešnosti gospodarstva. Guverner centralne banke PBC Dai Xianglong je 17.01.2001 predstavil uspešno izvajanje denarne politike (URL: <http://www.china.org.cn/e-news/news1-17.htm>, 1.2.2002):

1. **Naraščajoča denarna ponudba za večanje domačega povpraševanja.** Široki denar (M2) je dosegel skupno vrednost v višini $13,5 \times 10^{12}$ yuanov konec leta 2000, kar je bilo za 12,3% več od prejšnjega leta. Ozki denar (M1) je dosegel skupno vrednost $5,3 \times 10^{12}$ yuanov, kar je bilo za 8,9% več od prejšnjega leta. Denar v obtoku (M0) je leta 2000 znašal v skupni vrednosti $1,47 \times 10^{12}$ yuanov, kar je bilo za 8,9% več od prejšnjega leta. Denarna rast je dosegla plan. Pretočni koeficient (M1/M2) je znašal konec leta 2000 39,5% in je bil največji po letu 1997. Izraža stabilno rast in denarni

pretok. Presežne rezerve finančnih institucij so znašale v povprečju 8,3%. Pokazale so veliko plačilno sposobnost.

2. **Izboljšanje kreditne strukture.** Vsota posojil finančnih institucij je konec leta 2000 znašala $9,9 \times 10^{12}$ yuanov oziroma za 13,4% več od prejšnjega leta. Povečanje posojil v letu 2000 je bila posledica zastavnih in potrošniških kreditov, ki so bili najeti za financiranje državnih infrastrukturnih projektov in za kmetijska posojila. Zastavna posojila so se povečala za 195,2 milijard yuanov, potrošniški krediti pa za 64 milijard yuanov. Krediti nedržavnim podjetjem so znašala 48% vseh kreditov.
3. **Poglabljanje reform komercialnih bank in izboljšanje prenosa denarne politike.** PBC je zahtevala od komercialnih bank izboljšanje upravljanja. Z nadzorom in koordinacijo PBC so podjetja za upravljanje s premoženji odkupila za $1,4 \times 10^{12}$ yuanov neučinkovitih srestev državnih komercialnih bank. PBC je opravila ocenitev delovanja komercialnih bank in s tem prispevala k spremembam v delovanju slabših bank. Rezultat tega ukrepa so bila kvalitetnejša nova posojila.
4. **Ekspanzija operacij na odprtem trgu in izboljšanje vodenja denarne politike.** Ta je temeljila v glavnem na posrednih instrumentih. Na medbančnem trgu so posojila in repro transakcije znašale leta 2000 $2,32 \times 10^{12}$ yuanov, kar je bilo za 220% več od prejšnjega leta.
5. **Odpiranje finančnega sektorja tujim investitorjem in utrjevanje deviznega tečaja.** Konec leta 2000 je bilo na Kitajskem 178 tujih bančnih institucij s sredstvi v skupni vrednosti 34,6 milijard USD, vključujoč 18,9 milijard USD deviznih posojil. Istočasno so se kitajske banke razširile po svetu. Devizne rezerve so narasle in so konec leta 2000 znašale 10,9 milijard USD. Devizne vloge domačih finančnih institucij so narasle za 25,1 milijard USD na 128,3 milijard USD. Devizna posojila so istega leta padla za 5,6 milijard USD na 61,1 milijard USD. Devizne terjatve kitajskih finančnih institucij so v tujini znašale 61,8 milijard USD.

Leta 2001 je PBC nadaljevala z izvajanjem dotedanje denarne politike. Stabilnost, kontinuiteta in gledanje v prihodnost so ključni dejavniki izvajanja denarne politike. PBC budno nadzira gospodarski razvoj, še posebno gibanje cen in po potrebi uravnava denarno ponudbo z uporabo instrumentov, s katerimi ohranja stabilnost domačih cen in deviznega tečaja.

Naloge PBC za leto 2001 in naprej (URL: <http://www.pbc.gov.cn/data/2001-S2e.htm>, 3.2.2002):

1. **Uravnavanje denarne rasti.** M2 naj bi leta 2001 zrasel po ocenah za 13 – 14% medtem ko naj bi M1 zrasel za 15 – 16%. Centralna banka bi morala izdati po ocenah za 150 milijard yuanov novega denarja. Posojila naj bi po ocenah zrasla za $1,3 \times 10^{12}$ yuanov.
2. **Usmerjanje razvoja denarnega trga in izboljšanje izvajanja denarne politike.** Mehanizem obrestne mere bi se moral izboljšati. Z njim PBC vpliva na trg obrestnih

mer in preko njega na denarni trg. V nadaljnjem razvoju se poskuša izboljšati operacije na odprtem trgu in standardizirati medbančni trg.

3. **Spreminjanje državnih podjetij in strateških gospodarskih struktur.** Potrošniški, zastavni in izobraževalni krediti počasi naraščajo. Finančne potrebe malih in srednje velikih podjetij se večajo. Kmetijska kreditna združenja bodo vedno bolj prisotna v kmetijskem financiranju. Naraščali bodo kmetijski dohodki v gospodinjstvu, kar bo vplivalo na povečano kmetijsko povpraševanje.
4. **Utrjevanje kreditnega opazovanja in zaščita pred novimi finančnimi tveganji.** Potencialno tveganje se poskuša odpraviti pri potrošniškem kreditiranju. Stremelo se bo za ocenjevanjem in skrbnem izboru finančnih projektov, predno se bo odobrilo posojila za izvajanje le-teh. Sankcioniranje se bo poglobilo za namerne kršitve, s čimer se bo vplivalo na tržno disciplino. S temi ukrepi želijo v PBC preprečiti uporabo bančnih posojil za ilegalne špekulacije na trgu delnic. Poskušali bodo razviti učinkovitejši plačilni sistem in povečati učinkovitost finančnih virov.
5. **Dajanje prednosti bančnim nadzorom za izboljšanje učinkovitosti denarne politike.** PBC preizkuša sistem nadzora nad komercialnimi bankami za neučinkovita posojila. Spodbujala bo majhne in srednjevelike komercialne banke in kreditna združenja v smeri širitve poslovanja. Vplivala bo na samodisciplino bank, s katero bodo banke imele boljši konkurenčni položaj.

Na prvem četrtletnem srečanju komiteja za denarno politiko v letu 2002 se je ocenjevalo izvajanje denarne politike v letu 2001. Na zasedanju so ugotovili, da se je, kljub upočasnitvi svetovne globalizacije, kitajsko gospodarstvo razvijalo normalno. Gospodarska politika je stimulirala domače povpraševanje. Posojila finančnih institucij so dosegla $11,2 \times 10^{12}$ yuanov. Povečala so se glede na leto 2000 za $1,3 \times 10^{12}$ yuanov oziroma za 11,6%. Denarni in kreditni agregati so bili odvisni od gospodarskega razvoja na Kitajskem in denarne politike (URL: <http://www.pbc.gov.cn/english/news/index2.asp?b=31>, 3.2.2002).

Za v prihodnje se ocenjuje rast denarne ponudbe za okoli 13%. Torej ostaja rast po ocenah kot tudi dejansko v letu 2002 podobna kot je bila leta 2001. (URL: <http://www.pbc.gov.cn/english/news/index2.asp?b=31>, 3.2.2002).

2.1.1.3 Denarni agregati

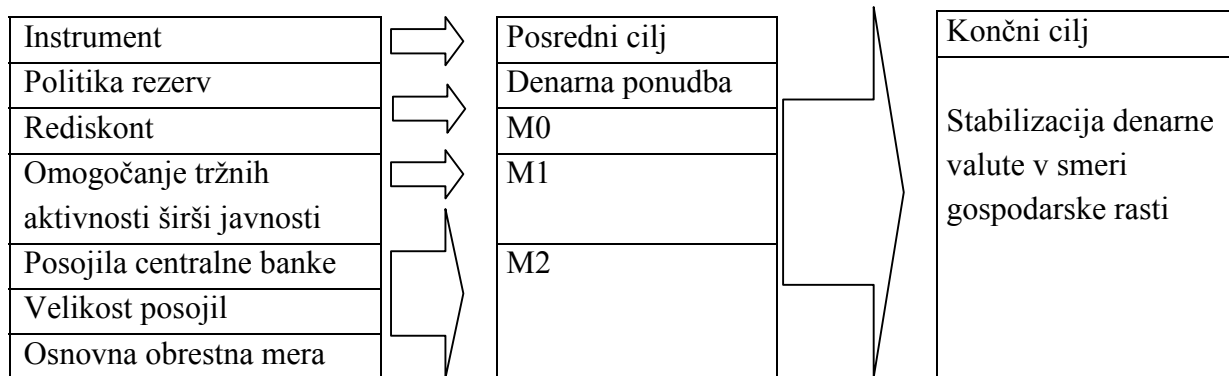
Pojmovanje denarnih agregatov je med državami različno. Zato v tem poglavju prikazujemo nekatere instrumente denarne politike in njihov vpliv na denarne agregate.

Denarni agregati, ki jih spremlja centralna banka na Kitajskem so:

- M0: Denar v obtoku
- M1: ozki denar; M0 + Denarne vloge
- M2: široki denar; M1 + vezane, varčevalne in ostale vloge

Tabela 5: Instrumenti denarne politike na Kitajskem

Vir: Xu, 2000, str. 75.

2.1.2 Komerzialne banke

Zakon o komercialnih bankah je bil sprejet na 13. zasedanju stalnega komiteja 8. narodnega ljudskega kongresa 10. maja, leta 1995. Stopil je v veljavo 1. julija, leta 1995.

Omenjeni zakon pravi, da je komercialna banka vsaka ustanova, ki je ustanovljena v skladu z Zakonom o komercialnih bankah in Zakonom o podjetjih in posluje tako, da zbira javne vloge, se ukvarja s posojili ter poravnami (The Commercial Bank Law Of The People's Republic Of China, 2001, člen 2, str. 2).

Trenutno je na kitajskem 14 večjih komercialnih bank:

- Bank of Communications,
- CITIC Industiral Bank,
- China Everbright Bank,
- Hua Xia Bank.
- Merchants Bank,
- Guangdong Development Bank,
- Shenzhen Development Bank,
- Fujian Industrial Bank in
- Shangai Pudong Development Bank.

Kot komercialne banke nastopajo poleg omenjenih bank še China Investment Bank, katere popolni lastnik je Construction Bank of China. Na koncu lahko omenimo še štiri urbane in kmetijske komercialne banke, ki pa se bodo v prihodnosti šele razvile iz urbanih oziroma kmetijskih kooperativnih institucij.

Komercialne banke se ukvarjajo z naslednjimi pomembnejšimi posli (The Commercial Bank Law Of The People's Republic Of China, 2001, člen 2, str. 2):

1. Zbiranje javnih prihrankov;
2. Razporejanje kratkoročnih, srednjeročnih in dolgoročnih posojil;
3. Ukvarjanje s poravnkami znotraj in zunaj Kitajske;
4. Ukvarjanje z diskonti vrednostnih papirjev;
5. Izdaja bančnih obveznic;
6. Nakup in prodaja vladnih vrednostnih papirjev;
7. Urejanje medbančnih posojil;
8. Neposreden / posreden nakup in prodaja deviz;
9. Opravljanje storitev v zvezi z garancijami;
10. Sprejemanje ali izplačevanje sredstev in posredniško urejanje zavarovalniških poslov;
11. Ostali posli, ki jih odobri PBC.

2.1.2.1 Komercialne specializirane banke

Komercialne specializirane banke ali komercialne specializirane državne banke so nastale leta 1984.

Tabela 6: Struktura premoženjske bilance specializiranih bank na Kitajskem v % v začetnem razvoju sedanje strukture finančnega trga

Aktiva	1990	1993
Posojila	79,7	75,2
Gotovina	0,7	1,2
Potrebne rezerve	7,2	7,8
Krediti PBC	6,2	6,2
Devizna posojila	5,0	7,7
Državne obveznice	0,9	1,7
Skupaj v %	100,0	100,0
v mlrd yuanov	1.850,0	3.439,0
Pasiva	1990	1993
Vloge	56,5	62,2
Obveznosti do PBC	27,4	27,9
Tuje obveznosti	6,8	10,5
Finančne obveznice	0,4	0,3
Lastniški kapital	5,5	4,5
Ostale obveznosti	3,1	-5,5
Skupaj v %	100,0	100,0
v mlrd yuanov	1.850,0	3.439,0

Vir: Girardin, 1997, str. 29.

Ustanovljene so bile štiri banke, ki so se specializirale za bančno poslovanje glede na sektorje in regije.

Te banke so:

- Industrial And Commercial Bank Of China (ICBC),
- Agricultural Bank Of China (ABC),
- People's Construction Bank Of China (PCBC) in
- Bank of China (BOC).

Glavna naloga ICBC je posojanje sredstev komercialnim in industrijskim podjetjem v urbanih delih. Naloga ABC je dajanje posojil komercialnim in industrijskim podjetjem na podeželju ter kmetijskemu sektorju. Naloga PCBC je dajanje posojil za ključne investicijske projekte. Naloga BOC je dajanje posojil izvozno – uvoznim podjetjem.

V tabeli 6, na strani 15, opazimo rast deviznih posojil, državnih obveznic, vlog in tujih obveznosti v specializiranih bankah v začetnem razvoju sedanjega finančnega trga.

2.1.3 Banke za ekonomsko podporo

Ustanovljene so bile leta 1994. So neprofitne finančne institucije, ki jih je ustanovila vlada za izvajanje in podporo vladnih odločitev v makroekonomski politiki.

V primerjavi s komercialnimi bankami, imajo banke za ekonomsko podporo naslednje značilnosti:

1. **Banke je ustanovila vlada, ki je njihov porok.** Hkrati jih preko PBC – ja nadzira in planira njihovo dejavnost.
2. **Banke so neprofitne organizacije.** Ustanovljene so z enim samim razlogom, in ta je, da pomagajo izvesti naloge za doseganje makroekonomskih ciljev in socialnega razvoja. Njihove izgube zapolni vlada, ki tudi jamči za dolgove bank.
3. **Imajo določen posel in cilje.** Glavna področja, ki jih obdelujejo so kmetijstvo, gospodinjstvo, srednja in mala podjetja, uvoz in izvoz ter osnovne industrije, potrebne hitrega razvoja, ki imajo težave pri zbiranju kapitala pri komercialnih bankah. Pomembno je ustanavljanje posebne kreditne institucije za posebne finančne pomoči za formiranje in optimiziranje makroekonomije in učinkovito alociranje sredstev. Posli bank se dopolnjujejo s posli komercialnih bank.
4. **Pomoči bank grede na tista področja, ki so jih komercialne banke spregledale.** Če je kako področje ali panoga ogrožena in ima vlada interes pomagati posameznim podjetjem ali institucijam, jim v dobro nacionalnega interesa pomaga preko bank za ekonomsko podporo. Omenjene pomoči so srednje in dolgoročne z nižjimi obrestmi kot jih nudijo komercialne banke.

5. **Banke so neodvisne pravne ustanove.** Splošno povedano, banke za ekonomsko podporo niso omejene z običajnimi bančnimi zakoni.

Banke za ekonomsko podporo so:

- Državna razvojna banka,
- Kitajska uvozno – izvozna banka in
- Kitajska kmetijsko – razvojna banka.

Državna razvojna banka in Kitajska uvozno – izvozna banka sta usmerjeni bolj v izvajanje državne industrijske politike. Kitajska uvozno – izvozna banka skrbi več ali manj za izvajanje zunanjetrgovinske politike, Državna razvojna banka pa za zagotavljanje sredstev pomoči. Med glavnimi nalogami Državne razvojne banke je zagotavljanje sredstev za izvajanje gradbenih projektov. Za kitajsko kmetijsko – razvojno banko pa je glavna naloga pomagati razvoju kmetijstva na Kitajskem. S svojim poslanstvom se jasno loči od prvih dveh bank.

2.1.3.1 Državna razvojna banka

Cilj Državne razvojne banke je podpiranje ključnih državnih gradbenih projektov s potrebnim skladom, odprava ozkih grl, kontrola investicij in utrjevanje makro regulacijskih možnosti za investiranje kapitala. Državna razvojna banka je finančna institucija za izvajanje makroekonomske politike, ki je pod direktno upravo državnega sveta. Ta je odgovoren za makro reguliranje in kontrolo celotne vrednosti ter strukture sklada pomoči za ključne narodnogospodarske programe.

Glavne naloge Državne razvojne banke so:

1. Izvajanje državne industrijske in regionalne razvojne politike;
2. Urejanje dolgoročnih in stabilnih skladov pomoči;
3. Zbiranje in vodenje socialnih skladov za izvajanje gradbenih projektov;
4. Urejanje posojil povezanih s ključnimi gradbenimi programi;
5. Zagotavljanje zadostnega sklada za izvajanje investicijskih programov;
6. Kontroliranje in reguliranje celotne vrednosti investicij in strukture dolgoročnega kapitala iz sredstev sklada;
7. Zagotavljanje sistema izvajanja investicijskih programov;
8. Prezemanje odgovornosti za tveganje v poslovanju s principi socialističnega tržnega gospodarstva;
9. Zviševati gospodarsko učinkovitost in omogočati stabilen in zdrav razvoj narodnega gospodarstva.

Leta 1996 je vsota kreditov znašala 238,9 milijard yuanov. Konec leta 1998 je aktiva dosegla 526.526,12 milijard yuanov. V ta znesek je bilo vključenih tudi za 455,44 milijard yuanov srednje in dolgoročnih posojil. Obveznosti banke so znašale 476,62 milijard yuanov. Od tega zneska je bilo za 436,9 milijard yuanov finančnih dolgoročnih obveznic (Xu, 2000, str. 194).

2.1.3.2 Kitajska uvozno – izvozna banka

Kitajska uvozno – izvozna banka je pod direktno upravo državnega sveta. Poslovanje vodijo in nadzirajo ministrstvo za finance, ministrstvo za zunanjo trgovino, Ekonomsko združenje in PBC.

Naloge kitajske uvozno – izvozne banke so:

1. Izvajanje državne industrijske, finančne in zunanjetrgovinske politike;
2. Vodenje sklada;
3. Zagotavljanje izvoznih kreditov;
4. Kreditna garancija in zavarovanje;
5. Svetovanje;
6. Izvajanje mednarodnih projekti pomoči.

Banka je običajno vključena v naslednja poslovanja:

1. Zagotavljanje uvoznih in izvoznih kreditov za blago kot so strojna in elektronska oprema;
2. Distribucija zunanjih, mešanih in izvoznih posojil povezanih z izvoznimi krediti za strojne in elektronske proizvode;
3. Organiziranje in sodelovanje v posojilnih poslih med lokalnimi in mednarodnimi finančnimi skupinami;
4. Izvoz kreditnih zavarovanj, uvoz in izvoz zavarovanj in zavarovanje poslov;
5. Izdaja finančnih obveznic na Kitajskem in pogodbenih vrednostnih papirjev v tujini razen delnic;
6. Izdaja dovoljenj za poslovanje v tujih valutah;
7. Sodelovanje na srečanjih mednarodnih uvoznih in izvoznih bančnih organizacij ter finančnih zavarovalnih, s politiko povezanih, organizacij;
8. Uvoz in izvoz poslovnega svetovanja, preizkušanja programov, zagotavljanje storitev za zunanje gospodarstvo in tehnično sodelovanje in trgovanje;
9. Ostalo poslovanje, ki ga odobri in podpre država.

Vsota kreditov je leta 1996 znašala 14,2 milijardi yuanov (Xu, 2000, str. 194).

2.1.3.3 Kitajska kmetijska razvojna banka

Kmetijska razvojna banka je pod direktno upravo državnega sveta in PBC – ja.

Glavne funkcije, ki jih banka izvaja, so:

1. V skladu z državnim zakonom, politiko in regulacijo ter na osnovi državnih kreditov, zbira sredstva za kmetijsko politiko;
2. Loteva se kmetijskih finančnih poslov, povezanih s politiko, določeno s strani države;
3. Deluje kot agent za prenos sredstev namenjenih kmetijstvu;
4. Pomaga pri kmetijskem razvoju.

Banka najpogosteje izvaja naslednje aktivnosti:

1. Ureja posojila za žito, bombaž, žitno olje, svinjino, sladkor, tobak in volno. Ti proizvodi so določeni s strani državnega sveta. Pri zbiranju sredstev za posojila ji pomaga PBC in pooblašcene državne finančne službe;
2. Zagotavlja posojila za revna območja, kmetijski in ekonomski razvoj, območja manjšin, območja mejnega pasu. Vse vrste, na katere se nanašajo posojila so določene s strani državnega sveta;
3. Zagotavljanje posojil za infrastrukturo in tehnično spremembo majhnih kmetij, določenih s strani državnega sveta;
4. Zagotavljanje posojil za projekte, povezane s hidroelektrarnami, ki jih določi državni svet;
5. Prenos plačil za centralne in lokalne vladne pomoči za kmetijstvo, odpiranje računov za sklad tveganja pridelave žita ter prenos denarja na račun;
6. Izdaja finančnih obveznic;
7. Vodenje vlog podjetij in enot, ki imajo odprte račune pri banki;
8. Urejanje pogodb za podjetja in enote, ki so odprle račune pri banki;
9. Zbiranje sredstev zunaj Kitajske;
10. Ostali posli, ki jih odobri državni svet ali PBC.

Vsota kreditov je leta 1996 znašala 625 milijarde yuanov (Xu, 2000, str. 194).

2.2 Nebančne finančne institucije

Nebančne finančne institucije so se začele razvijati na Kitajskem že v začetku 80 – ih let dvajsetega stoletja. Kitajska je imela konec leta 1997 244 investicijskih skladov in investicijskih podjetij s premoženjem v skupni vrednosti 434,2 milijard yuanov. Imela je 90 borz s sredstvi v skupni višini 205,6 milijard yuanov. Poleg tega je imela še 72 ostalih finančnih institucij s sredstvi v višini 148,9 milijard yuanov. Poleg omenjenih borz je imela še 3000 borznih poslovalnic z 200.000 zaposlenimi (Xu, 2000, str. 213).

PBC je v zadnjih letih poostrila nadzor nad nebančnimi institucijami zaradi številnih kršitev in slabih poslovnih odločitev, ki so se odražale predvsem v slabih vlaganjih. Uvedla je naslednje ukrepe:

1. Zahtevala je ponovno registracijo nebančnih finančnih institucij. Leta 1996 je 564 nebančnih finančnih družb in 3186 enot bilo ponovno registriranih in preizkušenih v zvezi z legalnostjo poslovanja, standardi in zavarovanji premoženja. V tem procesu so 133 - im družbam in 899 – im enotam prepovedali nadaljnje poslovanje. To je bilo prvič, da je centralna banka popravila nebančni finančni sistem v smeri restrikcije tržnega dostopa. To je bil izjemen korak v razmejitvi finančnih odgovornosti, vzpostavitvijo oblasti nad finančno industrijo s strani centralne banke, identifikaciji nebančnih finančnih institucij, vzpostavitvi ustreznega sistema za učinkovito finančno

nadziranje in minimiziranju potencialnega tveganja s popravki ostalih nebančnih finančnih institucij;

2. Naredila je odločne korake za razdelitev odgovornosti. V osnovi so banke, investicijske sklade, investicijska podjetja, zavarovalnice in borze razdelili ter vzpostavili ločen sistem vodenja in upravljanja. PBC je ločila državne komercialne banke od investicijskih skladov in investicijskih podjetij, vodenih s strani komercialnih bank. Ločila je tudi borze, zavarovalnice in komercialne banke od PBC – ja;
3. PBC je utrdila finančni nadzor. Danes lahko PBC ugotovi strukturne spremembe, tvegane pogoje in probleme nebančnih finančnih institucij in ustrezno ukrepa;
4. Državni svet je ustanovil službe za pomoč PBC – ju v nadziranju nebančnih finančnih institucij.

Nebančne finančne institucije na Kitajskem so borze, zavarovalnice, investicijski skladi, leasing podjetja in kooperativne finančne institucije.

2.2.1 Borze

Borze so finančne institucije, ki so vključene v poslovanje na trgu kapitala kot je kupovanje in prodaja vrednostnih papirjev za:

- svoj račun,
- stranke,
- portfolio managementa ali
- kombinacije zgoraj naštetih možnosti.

V primerjavi s komercialnimi bankami imajo borze naslednje značilnosti:

1. So glavni agenti za direktno financiranje s strani glavnih izdajateljskih teles na finančnem trgu. Ne zbirajo ali prenašajo sredstev;
2. So glavni posredniki na trgu kapitala. V osnovi so glavne aktivnosti na trgu kapitala zbiranje in investiranje finančnih sredstev. Glavni instrumenti omenjenih aktivnosti pa so delnice. V primerjavi s komercialnimi bankami, ki v glavnem opravljajo posle na področju trga denarja, so borze v splošnem lahko poimenovane tudi kot investicijske banke zaradi finančnega posredovanja pri zbiranju srednje – in dolgoročnega kapitala;
3. Borze niso kreditni posredniki. Zakoni borz ne dovoljujejo borznim hišam, da sprejemajo vloge ali dajajo posojila;
4. Borze so vključene v posredniške posle. Ponujajo različne storitve kot so na primer podpisovanje izdaje vrednostnih papirjev, omogočanje sekundarnega trga, nakupni posli, svetovanje in podobno. Za omenjene storitve morajo uporabljati svoja sredstva. Plačila svojih strank sprejemajo v obliki provizije, ki je lahko določena od izdaje, nakupa ali prodaje vrednostnih papirjev.

Prva borza vrednostnih papirjev je bila uradno odprta decembra, leta 1990 v Shanghaju, aprila, leta 1991 pa v Shenzhenu. Konec leta 1993 je vrednost delnic, ki so kotirale na obeh borzah, dosegla že okoli 40 milijard USD. Od približno sto delnic, ki kotirajo na borzah, jih je 90% A delnic (vrednotene v yuanih – kupijo jih lahko samo Kitajci) in 10% B delnic (vrednotene v tuji valuti – kupijo jih lahko tujci) (IMF, 1994, str. 25).

2.2.2 Investicijski skladi

Investicijski skladi so finančne institucije, ki se ukvarjajo s kreditnimi in investicijskimi posli. Investicijsko podjetje je posebna finančna institucija, ki vodi ali ustanavlja sklade, ki so ločeni od njenega premoženja.

Pri investicijskih skladih gre za odnos med institucijo, ki vodi sklad in tistimi, ki imajo premoženje v skladu. Odnos temelji na zaupanju med osebo, ki postane lastnik premičnega ali nepremičnega premoženja (trustee), in osebo, v korist katere opravlja lastniška pooblastila (beneficiary).

Posle sankcionira zakonodaja, kvaliteto investicijskim skladom pa dajejo upniki. V imenu pravnih oseb opravljajo investicijski skladi posle, s katerimi soglašajo upniki in so v skladu z investicijsko zakonodajo. Zadovoljujejo potrebe družbe in prinašajo dobiček. Posli, s katerimi se ukvarjajo, pokrivajo številna področja. Najpomembnejša so določanje posojil brez kritja na zaupanje oziroma čisti ter ostali kreditni posli.

V poslovanju na področju čistih kreditnih poslov imajo v primerjavi s komercialnimi bankami naslednje značilnosti:

1. Kot posrednikom med upniki in dobičkarji se jim zaupa s strani upnikov vodenje premoženja. Za poslovanje se določijo: multilateralna kreditna pogodba in storitve, s katerimi se področje poslovanja razširi. Hkrati se tudi določijo materialne koristi za vse udeležene v pogodbi;
2. Kot skrbniki za svoje upnike nastopajo kot glavni agenti v direktnem zbiranju sredstev in financiranju;
3. Z multilateralno kreditno zvezo jim je zaupano uporabljati potrebni sklad in upravljati lastnino;
4. Poslovanje vključuje upniške posle, posojila, svetovanje, garantiranje, izdajo komercialnih papirjev. Investicijski skladi imajo finančni management in kreditne storitvene funkcije;
5. Izvedbeno tveganje je na strani upnika ali dobičkarjev. Koristi zaupanega premoženja pripadajo dobičkarjem. Investicijskim skladom in investicijskim institucijam pripada provizija.

Na Kitajskem je bilo leta 1998 239 investicijskih skladov, in sicer 21 centralnih in 218 lokalnih institucij (Xu, 2000, str. 216).

V razvoju investicijskih skladov prihaja do problema propadanja številnih skladov. Propad enega večjih investicijskih skladov, Guangdong TIC, se je zgodil leta 1998. Po dveh letih so jezni investitorji dobili samo 20% od pripadajočega zneska. Konec leta 2000 je padel v krizo Hainan International Trust and Investment Corporation (HITIC) investicijski sklad. Deloval je tudi na japonskem finančnem trgu in povrzočil s svojim propadanjem težave številnim japonskim finančnim investitorjem. Problem je dobil tako velike razsežnosti, da je moral kitajski premier Zhu Rongji posredovati pri japonskemu premieru Yoshirou Moriju za umiritev razmer (The Banker, februar, 2001, str. 67). V reševanje se je vključila PBC, ki je poostrila nadzor delovanja investicijskih skladov.

2.2.3 Zavarovalnice

Zavarovalnica je organizacija, ki nudi različne zavarovalniške storitve, zbira zavarovalniške premije v skladu s pogodbami in je v primeru škode dolžna v skladu s pogodbami plačati odškodnino. V primerjavi z ostalimi finančnimi institucijami na Kitajskem imajo zavarovalnice naslednje značilnosti:

1. Viri skladov so različni. Najpogostejši način je zbiranje premij, medtem ko so viri premoženja komercialnih bank vloge komitentov;
2. Odgovornosti poslovanja so različne. Zavarovalnica mora v skladu s pogodbami izpolniti obveznosti plačila odškodnin zavarovancem in upravičencem, če zahtevajo odškodnino. Če zahtevka ni dan ali če oseba ni upravičena do odškodnine, zavarovalnica ni dolžna izplačati odškodnine, kar je drugače kot pri vlogah v komercialnih bankah;
3. Izraba skladov je različna. Zavarovalne premije so uporabljene za odškodnine in presežek za polnjenje rezerve sklada. Izraba skladov zavarovalnic se razlikuje od izrabe skladov komercialnih bank. Zavarovalnice uporabljajo svoja sredstva večinoma na kapitalnih trgih ali kot investicije na ostalih področjih. Tako je zavarovalnica finančna institucija, ki zbira in obrača dolgoročna sredstva.

V zadnjih letih je število kitajskih zavarovalnih institucij močno naraslo. Z dovoljenjem PBC – ja je nastalo leta 1996 pet zavarovalnih institucij, ki so bile prve delniške zavarovalne institucije s kitajskim kapitalom (z izdajo delnic po Zavarovalniškem Zakonu Ljudske Republike Kitajske). Pet zavarovalnih institucij je imelo registrirano premoženje v višini 3,413 milijard yuanov. Konec istega leta je število zavarovalnih institucij naraslo na devet (Xu, 2000, str. 224).

2.2.4 Leasing

Leasing podjetja so pravne osebe, ki so specializirane za zakupno poslovanje. Tovrstno poslovanje se je pojavilo že v blagovnem gospodarstvu. Obstoj specializiranega leasing podjetja temelji na dejstvu, da je posojanje usmerjeno v ustvarjanje zaslужka namesto

preživnine. Istočasno mora biti leasing gospodarska aktivnost, ki temelji na finančnem zakupu. V zgodnjem obdobju ponavadi leasing podjetje nabira kapital z izdajo delnic ali z najetim bančnim posojilom. Nato z nabranimi sredstvi kupi opremo, ki jo daje v zakup. Zaradi prejetega bančnega posojila pripada banki določen del dobička leasing podjetja. Zavarovalnice in investicijske banke rade same ustvarijo posebno telo, ki se ukvarja z leasing posli, namesto da bi bile udeležene v leasing poslih samo posredno kot posojilodajalci.

Leasing podjetja imajo naslednje značilnosti:

1. Vir sredstev leasing podjetja je večinoma lastniški kapital, medtem ko druge finančne institucije zbirajo sredstva z nesmiselnim ležanjem kapitala v družbi;
2. Leasing podjetja izvedejo zakup zakupnikom s finančno storitvijo v blagovni obliki, medtem ko ostale finančne institucije izvedejo tako storitev v denarni obliki. Leasing je torej kredit, ki je izveden s finančno storitvijo z materialnih sredstvi;
3. Prenos kapitala v leasing podjetjih ni edini, ampak je v družbi materialnih prenosov. Blago za zakup je ekvivalentno skladu kredita, ki ga da leasing podjetje zakupniku.

Leta 1996 je bilo na Kitajskem 36 sino – tujih leasing podjetij, 16 državnih leasing podjetij in več kot 400 finančnih institucij, ki so zagotavljale leasing posle (Xu, 2000, str. 236).

2.2.5 Kooperativne finančne institucije

Kooperativna finančna institucija je finančna institucija, ki zbira sredstva. Kot varčevalna institucija skrbi za varčevanje v gospodinjstvem sektorju. Izdaja delnice in daje posojila svojim članom po zelo ugodnih pogojih. Ljudem v slabih ekonomskih pogojih pomaga, da rešijo premoženjske težave. Dodatno investira nekatera sredstva v trajne naložbe in državne vrednostne papirje. Delovanje kooperativnih finančnih institucij temelji na določbah o sodelovanju, ki so bile določene na mednarodnem kooperativnem združenju in prilagojene v posameznih državah njihovim razmeram.

Glavne določbe in značilnosti kooperativnih finančnih institucij so:

1. Namen ustanovitve kooperativnih finančnih institucij je iskanje finančnih potreb njenih članov in zagotavljanje pomoči preko nakupa delnic. Delničarji kooperativnih finančnih institucij niso usmerjeni neposredno v ustvarjanje dobička za svojo korist;
2. Nakup delnic kooperativnih finančnih institucij je mogoč samo med njihovimi člani;
3. Sodelovanje je prostovoljno;
4. Vsak član mora kupiti določeno število delnic in izpolnjevati določene obveznosti;
5. Kooperativne finančne institucije morajo imeti demokratično vodstvo, kjer so vsi člani med seboj enakopravni z enim glasom;
6. Delnice kooperativnih finančnih institucij se morajo prodajati po enakih pogojih in se ne smejo prodajati ali kupovati na trgu;
7. Dobiček kooperativnih finančnih institucij se razdeli med člani.

Konec leta 1998 je bilo na Kitajskem 3240 urbanih in kmetijskih kooperativnih finančnih institucij s premoženjem v skupni vrednosti 267,3 milijard yuanov (Xu, 2000, str. 221).

2.3 Finančne institucije s tujim kapitalom

Kitajska je začela z urejanjem področja finančnih institucij s tujim kapitalom leta 1994. Prvega aprila, istega leta, je izdala pravilnik, ki je urejal administracijo finančnih institucij s tujim kapitalom. 30. aprila, leta 1996, ga je dopolnila. Zakon pravi, da se lahko na Kitajskem odpre tuja finančna institucija samo z odobritvijo kitajskih oblasti.

Odprejo se lahko naslednje finančne institucije s tujim kapitalom:

1. Banka s tujim kapitalom s sedežem na Kitajskem;
2. Podružnica tuje banke;
3. Banka na Kitajskem, ustanovljena s sodelovanjem med tujo in kitajsko finančno institucijo (banka z mešanim kapitalom);
4. Hčerinske tuje finančne institucije, katerih materinska podjetja imajo sedež na Kitajskem;
5. Finančna podjetja na Kitajskem, ustanovljena s sodelovanjem tujih in kitajskih finančnih institucij.

Tuje finančne institucije na Kitajskem so finančne institucije, ki so registrirane zunaj Ljudske Republike Kitajske in potrjene ter nadzorovane s strani finančnih oblasti države ali pokrajine, v kateri obstajajo.

2.3.1 Poslovanje finančnih institucij s tujim kapitalom

Zakon organov, ki urejajo področje finančnih institucij s tujim kapitalom določa, da finančne institucije s tujim kapitalom z odobritvijo PBC – ja lahko poslujejo na naslednjih področjih:

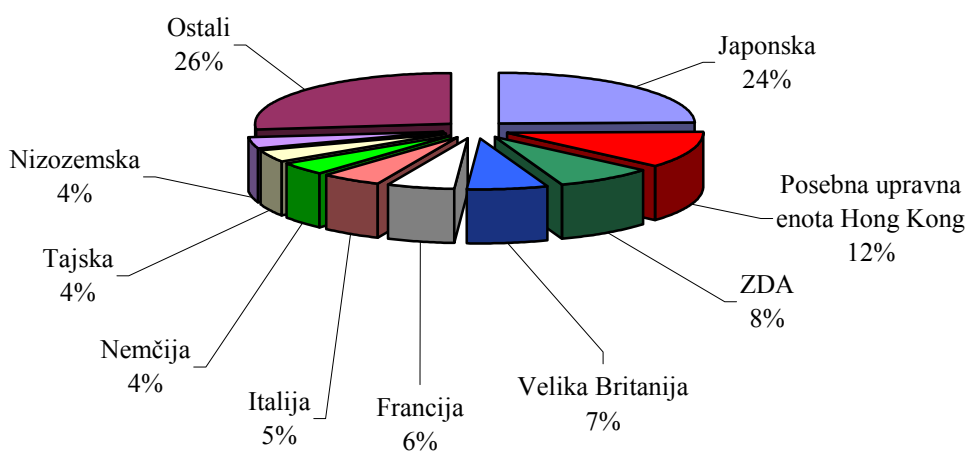
1. devizne vloge;
2. devizna posojila;
3. devizne investicije;
4. devizne transakcije;
5. devizne garancije;
6. izvozni in uvozni klirinški posli;
7. devizna menjava;
8. devizno poslovanje s kreditnimi karticami;
9. medbančne devizne vloge znotraj in zunaj Kitajske;
10. vloge zunaj Kitajske;
11. vloge tujcev na Kitajskem;
12. vloge tujih podjetij na Kitajskem;

13. vloge komitentov iz posebnih območij Kitajske. Ta območja so Hong Kong, Macao in Taiwan;

14. svetovanje.

Konec leta 1998 je bilo na Kitajskem registriranih 284 tujih finančnih institucij ali njihovih podružnic. Največ je bilo bank in sicer kar 257. Sledila so podjetja za poslovanje s kreditnimi karticami, katerih je bilo 10. Poleg bank in podjetij za poslovanje s kreditnimi karticami je bilo še 17 ostalih tujih finančnih podjetij (Xu, 2000, str. 278).

Slika 7: Prisotnost tujih finančnih institucij na Kitajskem leta 2000

Vir: Xu, 2000, str. 278.

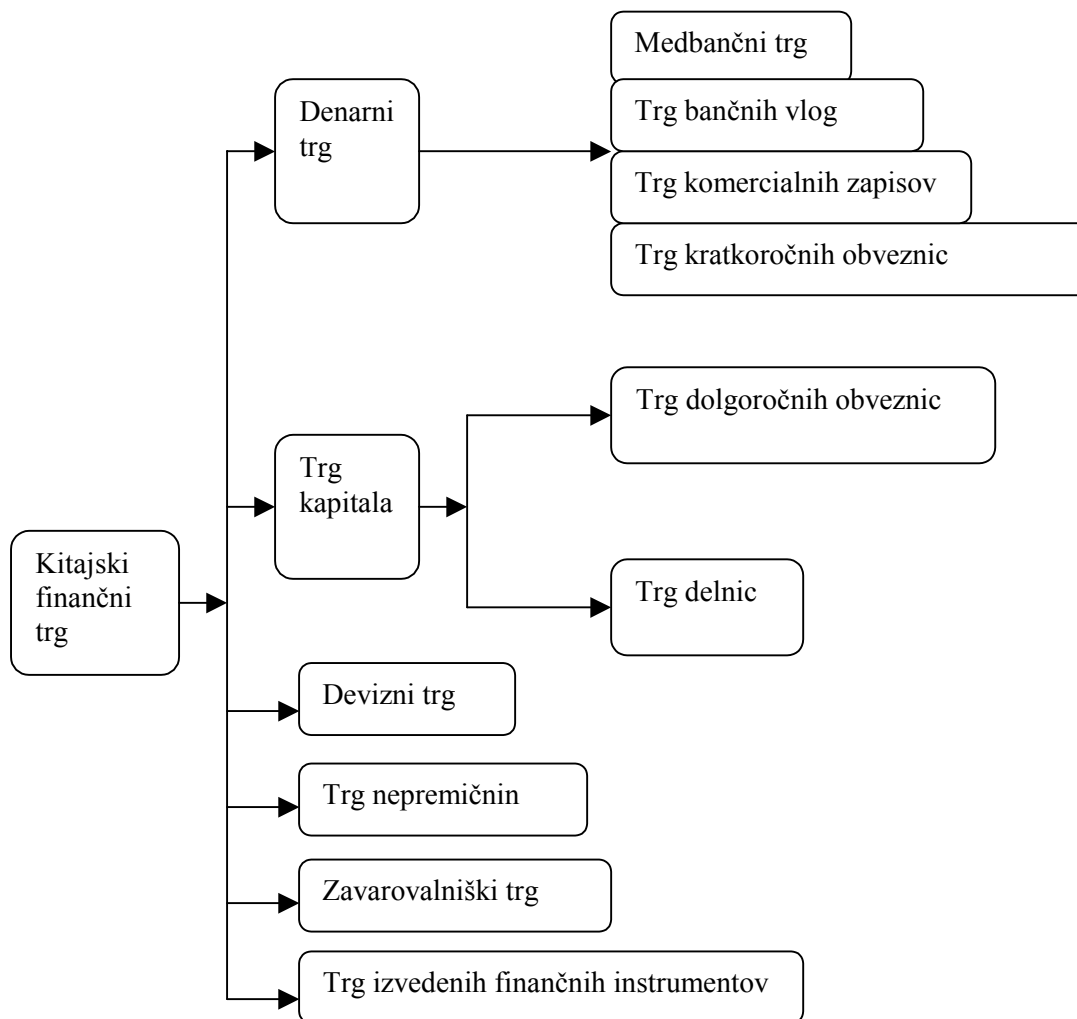
Največ tujih finančnih institucij ali njihovih podružnic je bilo leta 2000 z Japonske, Hong Konga, Združenih Držav Amerike, Velike Britanije, Francije, Italije, Nemčije, Tajske, Nizozemske, in ostalih držav (slika 7, str. 25).

Največ tujih finančnih institucij ali njihovih podružnic je imelo leta 2000 sedeže v mestih Shanghai, Shenzhen, Peking, Guangzhou, Tianjin, in ostalih mestih na Kitajskem (Xu, 2000, str. 278).

3 Finančni trg

Kitajski finančni trg se je začel razvijati že v 70 – ih letih dvajsetega stoletja. Izoblikoval se je kot sistem, ki vključuje denarni trg, trg kapitala, devizni trg, zavarovalniški trg, trg nepremičnin in trg izvedenih finančnih instrumentov.

Slika 8: Struktura finančnega trga na Kitajskem

Vir: Xu, 2000, str. 45.

Najprej bomo spoznali denarni trg. Znotraj tega si bomo ogledali trg komercialnih zapisov in medbančni trg ter na koncu predstavili aktivnosti v letu 2001.

Nato si bomo ogledali še kapitalski trg, trg vrednostnih papirjev, aktivnosti na Shanghajski in Shenzhenski borzi vrednostnih papirjev konec leta 2001, spoznali trg državnih obveznic in si ogledali aktivnosti na kapitalskem trgu leta 2001.

Za konec pa sledijo še devizni trg, trg nepremičnin, zavarovalniški trg ter trg izvedenih finančnih instrumentov.

3.1 Denarni trg

Denarni trg je del finančnega trga. Sestavljajo ga medbančni trg, trg bančnih vlog, trg komercialnih zapisov in trg kratkoročnih obveznic (slika 8, str. 26).

3.1.1 Trg komercialnih zapisov

Leta 1998 je umirjeni razvoj trga komercialnih zapisov omogočil privlačen prostor za podjetja v dodatnem financiranju s komercialnimi zapisi. Komercialnim bankam je omogočil ureditev kreditne aktive in centralni banki še dodatno nadziranje denarnega trga.

Centralna banka je dala velik pomen spreminjanju rediskontne obrestne mere kot monetarnemu instrumentu. Obrestno mero je znižala trikrat, skupno za štiri odstotne točke. S tem je želela, da bi komercialne banke razširile trgovanje s komercialnimi zapisi. Poleg tega je želela še povečati kreditiranje in investiranje.

Leta 1998 je trgovanje s komercialnimi zapisi doseglo vrednost 384,1 milijard yuanov. Vrednost diskontov je znašala 240 milijard yuanov. PBC je istega leta trgovala še z rediskonti v skupni višini 100,1 milijard yuanov (Xu, 2000, str. 52).

3.1.2 Medbančni trg

Medbančni trg je sinonim za denarni in dolžniški trg v kitajski terminologiji. Na tem trgu nastopajo banke in druge finančne institucije.

Medbančni trg se je začel razvijati pod vplivom tujine v obdobju že pred letom 1979. Za to obdobje je bilo značilno, da je bila vertikalna razdelitev kreditov zelo stroga in se je izvajala pod nadzorom državnega sveta. Sistem je bil dokaj enostaven. Podružnica, ki je imela presežek sredstev, je poskušala ta presežek obdržati zase. Podružnica, ki je imela primanjkljaj sredstev, pa ni smela iskati posojila direktno od drugih bank, ampak preko PBC – ja.

Po letu 1979 so sledile reforme – banke so lahko povečevale kredite glede na rast depozitov.

Pomembnejše obdobje v razvoju medbančnega trga se pojavi ob koncu 80 – ih let dvajsetega stoletja. V tabeli 7, na strani 28, vidimo visoko rast posojil na medbančnem trgu, ki je posledica kontrole posojil s strani državnega sveta.

Medbančne transakcije so zmanjšale razdelitev denarnega trga. Neto posojil na medbančnem trgu je moč opaziti šele v prvi polovici 90 – ih let dvajsetega stoletja.

Tabela 7: Razvoj medbančnega trga na Kitajskem v milijardah yuanov v začetku razvoja finančnega trga od leta 1988 do leta 1993

Leto	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Dana posojila	81,62	113,82	171,13	253,12	429,16	533,44
Prejeta posojila	77,97	120,47	169,11	230,59	329,59	478,73
Neto posojila	3,65	-6,65	2,08	22,53	99,57	54,71
Presežne rezerve	50,88	81,21	141,46	203,15	163,12	265,65

Vir: Girardin, 1997, str. 80.

3.1.3 Aktivnosti na denarnem trgu v letu 2001

1. **Operacije na medbančnem trgu in padajoča obrestna mera.** V prvih devetih mesecih so transakcije na medbančnem trgu znašale v skupni vrednosti $3,3107 \times 10^{12}$ yuanov. Poslovanje je naraslo za $1,9215 \times 10^{12}$ yuanov glede na prejšnje leto. Mesečna povprečna posojilna obrestna mera je padla z 2,62% v začetku leta na 2,39% v septembru. Zmanjšala se je za 0,23 odstotnih točk. Mesečna povprečna repro obrestna mera pa je padla z 2,52% v začetku leta na 2,26% v septembru. Zmanjšala se je za 0,26 odstotnih točk.
2. **Nadaljevanje širitve trga komercialnih papirjev, diskontov in rediskontov.** Od januarja do septembra je skupna vrednost vseh transakcij komercialnih papirjev znašala 862,5 milijard yuanov. Povečala se je za 370,8 milijard yuanov glede na prejšnje leto. Od januarja do septembra je skupna vrednost vseh transakcij diskontov znašala $1,0459 \times 10^{12}$ yuanov. Glede na prejšnje leto se je povečala za 658,8 milijard yuanov. Skupna vrednost vseh transakcij rediskontov od januarja do septembra je znašala 231,6 milijard yuanov. Povečala se je za 55,8 milijard yuanov glede na prejšnje leto (URL: <http://www.pbc.gov.cn/english/news/show.asp?b=25>, 3.2.2002).

3.2 Kapitalski trg

Kapitalski trg je del finančnega trga. Sestavljajo ga trg delnic in trg obveznic.

3.2.1 Trg vrednostnih papirjev

Ustanovitev Shanghajske borze decembra leta 1990 in Shenzhenske borze leta 1991 je povzročila nastanek kitajskega trga vrednostnih papirjev. Urejanje trga izvaja komite za vrednostne papirje kot del državnega sveta in kitajska komisija za urejanje vrednostnih papirjev.

Zanimanje za trgovanje z vrednostnimi papirji je hitro naraščalo. V letu 1992 je bilo prijavljenih na borzah 51 podjetij, leto kasneje pa že kar 244 (Reuvid, 1994, str. 537).

Leta 1998 je na Kitajskem 120 podjetij izdalo vrednostne papirje in zbiralo kapital na trgu vrednostnih papirjev v skupni vrednosti 84 milijard yuanov. Glede na leto 1997 se je število registriranih podjetij v naslednjem letu povzpelo s 745 na 851. Tržna vrednost vrednostnih papirjev se je povečala z 1.752,9 milijard yuanov v letu 1997 na 1.950,5 milijard yuanov v letu 1998, kar je znašalo približno 20,46% BDP – ja. Skupna vrednost vrednostnih papirjev je narasla z 177,1 milijarde yuanov v letu 1997 na 234,5 milijard yuanov v letu 1998 (Hu, 2000, str. 56).

Razvoj trga vrednostnih papirjev je šel po naslednjih korakih:

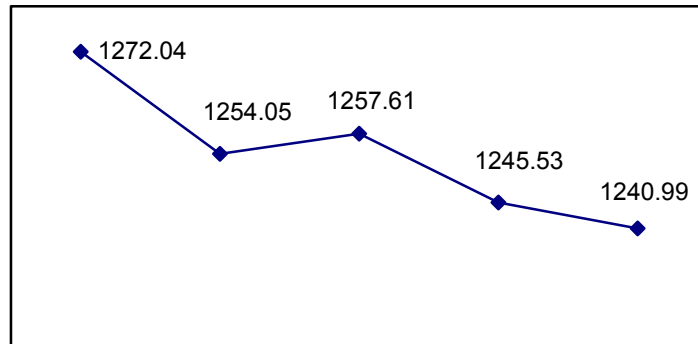
1. V začetku so bili vrednostni papirji izdani zaposlenim v podjetjih. Leta 1993 pa se je začela poskusna izdaja državnih vrednostnih papirjev družbi. Ljudje so lahko kupili vrednostne papirje brez omejitev s preprostim izpolnjevanjem posebnega obrazca. Od leta 1996 je večina podjetij izdala vrednostne papirje preko mrež po metodah, ki so sledile mednarodni praksi prodaje vrednostnih papirjev javnosti;
2. Kitajska je vzpostavila sistem z napredno tehnologijo in ustvarila državno borzno mrežo s Shanghajske in Shenzhenske borze kot jedrom, povezanim z lokalnimi borznimi centri in več kot 3.000 poslovnimi centri vrednostnih papirjev po vsej deželi. Obe borzi izdajata A in B vrednostne papirje, državne obveznice in delnice podjetij ter investicijskih skladov. 25 borznih centrov, razporejenih po vsej deželi, nastopa dejansko v vlogi lokalnih centrov Shanghajske in Shenzhenske borze. Veliki borzni centri so bili ustanovljeni v Tianjinu, Wuhanu in ostalih večjih mestih. Namen borznih centrov je predvsem prenašanje in menjava investicijskih obveznosti in ostalih vrednostnih papirjev;
3. Ustvarjen je bil kontigent, sestavljen iz institucij vrednostnih papirjev, posredniških hiš in ustreznega kadra;
4. Veliko število državnih podjetij je dobilo dovoljenje in se uvrstilo na seznam za trgovanje z vrednostnimi papirji.

3.2.2 Aktivnosti na borzah vrednostnih papirjev konec leta 2001

Sestavljeni indeksi so tako na Shanghajski kot na Shenzhenski borzi padali. Vzrok so bili teroristični napadi v ZDA 11.09.2001, ki so povzročili splošno nezaupanje in pritisk na borzah vrednostnih papirjev. Azijska kriza se je konec leta 2001 še naprej stopnjevala. Dodatni problem pa povzročajo tudi nevarnosti poplav ob reki Yangtze, ki prispevajo h gospodarskemu padcu.

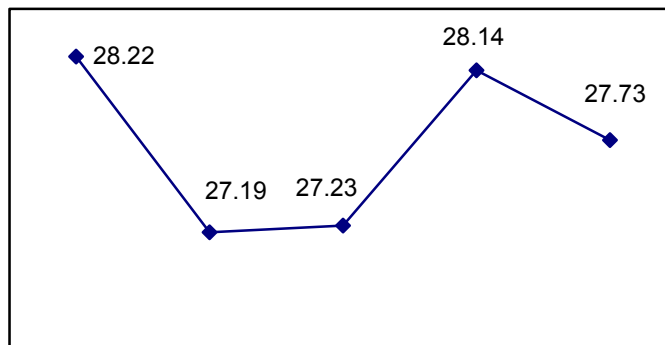

Slika 9: Trend gibanja indeksov A vrednostnih papirjev na Shanghajski borzi v zadnjih petih mesecih leta 2001

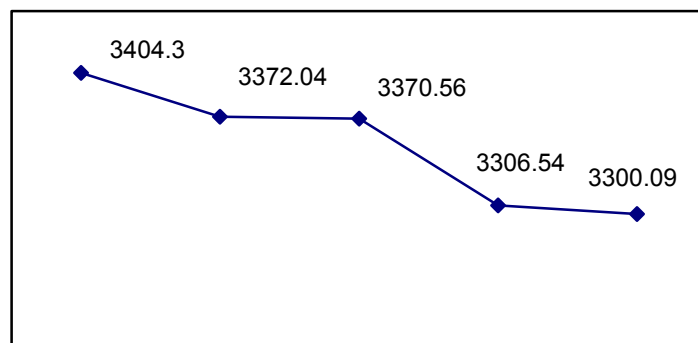
Vir: URL: <http://www.chinavista.com/business/stock/home.html>, 12.1.2002.

Slika 10: Trend gibanja indeksov B vrednostnih papirjev na Shanghajski borzi v zadnjih petih mesecih leta 2001

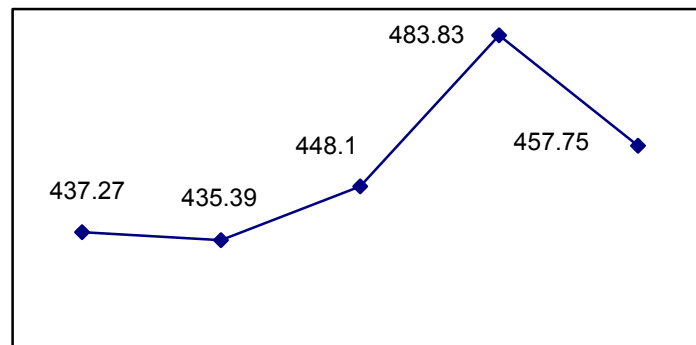
Vir: URL: <http://www.chinavista.com/business/stock/home.html>, 12.1.2002.

Slika 11: Trend gibanja indeksov A vrednostnih papirjev na Shenzhenski borzi v zadnjih petih mesecih leta 2001

Vir: URL: <http://www.chinavista.com/business/stock/home.html>, 12.1.2002.

Slika 12: Trend gibanja indeksov B vrednostnih papirjev na Shenzhenski borzi v zadnjih petih mesecih leta 2001

Vir: URL: <http://www.chinavista.com/business/stock/home.html>, 12.1.2002.

3.2.3 Trg državnih obveznic

Trg državnih obveznic je začel z delovanjem že v zgodnjih 80 – ih letih dvajsetega stoletja. Leta 1981 je centralno vodstvo izdalo za 4,866 milijard yuanov državnih obveznic. Po letu 1996 beležimo visoko rast izdaje državnih obveznic zaradi vpeljave elektronskega poslovanja in s tem povezanega večjega povpraševanja po sredstvih v državnem sektorju.

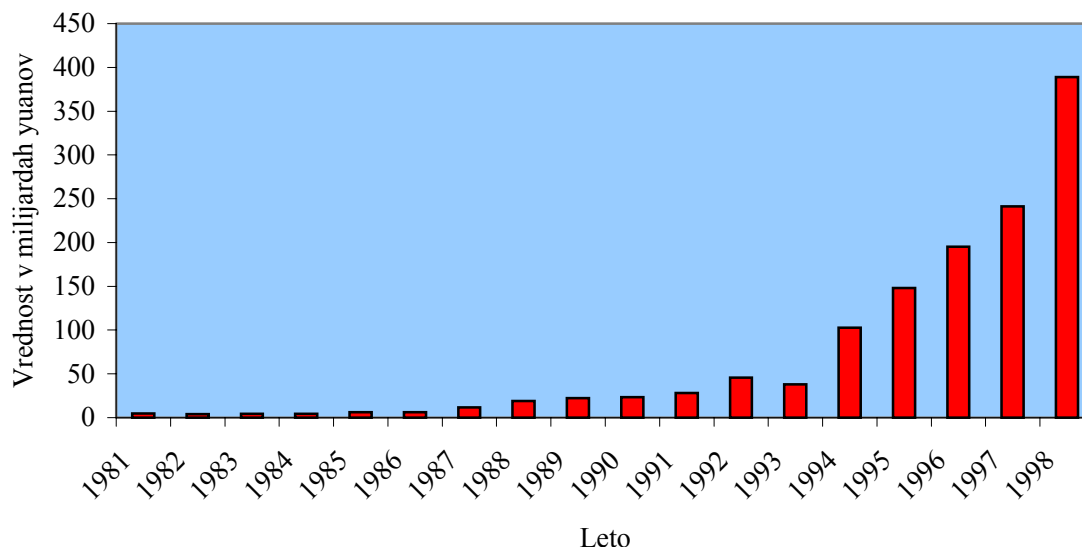
Izdaja je potekala po naslednjih korakih:

1. **Izdaja državnih obveznic glede na potrebe trga.** V začetku je potekala bolj poskusna izdaja obveznic glede na enoletne plane. Kitajska je začela vsestranski prehod iz splošnega sistema izdaje obveznic k sistemu izdaje obveznic z upoštevanjem ekskluzivnih prodajnih pravic javnemu sektorju v letu 1996. Nakup in prodaja obveznic je bila izvedena preko številnih posrednikov. Povečala se je učinkovitost prodaje in zmanjšali so se stroški distribucije;
2. Ko je Kitajska izvedla reformo za poslovanje z državnimi obveznicami, je leta 1996 Ministrstvo za finance izdalo **diskontirane in navadne državne obveznice**. Trimesečne državne obveznice so bile nadomeščene s sedem in desetletnimi državnimi obveznicami. Posledično se je oblikoval ugoden trg za Centralno banko, ki je želela spraviti javnost k večjemu poslovanju z obveznicami;
3. Leta 1998 so bile izdane **kuponske državne obveznice individualnim rezidentom in kapitalske obveznice bankam**. Kitajska je izdala več različnih vrst obveznic v skupni vrednosti 389,1 milijard yuanov. Izdala je za 220 milijard yuanov kuponskih obveznic. 9,5 milijard yuanov kapitalskih državnih obveznic je bilo namenjenih zavodom za socialno zavarovanje in komercialnim zavarovalnicam. 51,3 milijarde yuanov kapitalskih državnih obveznic je bilo izdanih komercialnim bankam. Štiri glavne državne komercialne banke so izdale za 100 milijard državnih obveznic in zbrani denar investirale v infrastrukturo in ključno industrijo. Za obnovo kapitala štirih

glavnih državnih komercialnih bank je moralo Ministrstvo za finance izdati državne obveznice v višini 270 milijard yuanov.

Pod vplivom makroekonomskega okolja banke in druge finančne institucije najraje investirajo kapital v državne obveznice zaradi visoke stopnje varnosti in stabilnih donosov. S tem podpirajo rast državnih obveznic na sekundarnem trgu.

Slika 13: Izdaja državnih obveznic po letih na Kitajskem od leta 1981 do leta 1998

Vir: Xu, 2000, str. 58.

Izdaja obveznic je pozitivno naraščala. Vrednost poslovanja z državnimi obveznicami je leta 1998 znašala 2.299,25 milijard yuanov. Glede na leto 1997 se je poslovanje povečalo za 38,95% (Xu, 2000, str. 60).

3.2.4 Aktivnosti na kapitalskem trgu v letu 2001

1. Združeno financiranje na trgu lastniškega kapitala je upadlo. V prvih treh četrtletjih, leta 2001, je kapitalizacija na trgu lastniškega kapitala znašala 98,15 milijard yuanov, 18,9% manj kot prejšnje leto. Zmanjšano financiranje na trgu lastniškega kapitala je upadlo zaradi zmanjšanega financiranja v tujini.
2. Indeksi vrednostnih papirjev so znatno padli na Shanghajski in Shenzhenski borzi. Indeksi so se sicer dvignili v marcu po padcu v januarju in februarju, vendar pa so padli ponovno v tretjem četrtletju, leta 2001. Konec septembra, leta 2001, je indeks znašal 1.764,87 točk, manjši za 308,6 točk glede na isto obdobje prejšnjega leta. Shenzhenski indeks je leta 2001 znašal 513 točk in v primerjavi z istim obdobjem prejšnjega leta je bil manjši za 122,7 točk.

3. Promet z delnicami v kotaciji A (A – delnice) je upadel. Od januarja do septembra, leta 2001, je skupna vrednost poslovanja na Shanghajski in Shenzhenski borzi vrednostnih papirjev znašala $3,2182 \times 10^{12}$ yuanov. V primerjavi s prejšnjim letom se je ta vrednost znižala za $1,5178 \times 10^{12}$ yuanov oziroma za 34,9%.
4. Promet z delnicami v kotaciji B (B – delnice) je upadel. V tretjem četrtletju, leta 2001, je bila skupna vrednost poslovanja z B – delnicami na Shanghajski in Shenzhenski borzi 81,498 milijard yuanov in je bila v primerjavi z drugim četrtletjem, leta 2001, za 158,64 milijard yuanov nižja.
5. Državne obveznice so bile izdane v obdobju od januarja do septembra, leta 2001, v višini 296 milijard yuanov. V primerjavi s prejšnjim letom so bile izdane za 48,95 milijard yuanov oziroma za 19,8% več kot leto prej
(URL: <http://www.pbc.gov.cn/english/news/show.asp?b=25>, 3.2.2002).

3.3 Zavarovalniški trg

Zavarovalništvo se je na Kitajskem začelo razvijati v začetku 80 – ih let dvajsetega stoletja. Konec leta 1996 je imela Kitajska že 24 zavarovalnic. Skupni dohodek iz premij je presegel 63 milijard yuanov, vrednost zavarovanja pa je znašala 11.200 milijard yuanov. Konec leta 1997 je dohodek iz premij dosegel 108 milijard yuanov, kar je bilo za 44 milijard yuanov več kot leto prej. Premije iz zavarovanja lastnine so dosegle skupno vrednost 48 milijard yuanov, kar je bilo za skoraj 40% več kot leto prej. Premije življenjskih zavarovanj so dosegle skupno vrednost 60 milijard yuanov, kar je bilo za 85% več kot leto prej.

Konec leta 1997 je bilo ustanovljenih s strani tujih zavarovalnih družb osem podružnic. Ustanovljena je bila tudi ena sino – tuja zavarovalnica in dve posredniški zavarovalniški instituciji.

Skupna vrednost tujih zavarovalnih družb je dosegla 1,73 milijard yuanov in dohodek premij se je dvignil na 640 milijard yuanov, od tega 500 milijard yuanov od življenjskih zavarovanj in 140 milijard yuanov od lastninskih zavarovanj (Xu, 2000, str. 65).

3.4 Devizni trg

Sedanji kitajski devizni trg deluje v dveh smereh:

1. Mednarodna menjava med določenimi bankami in podjetji, institucijami in posameznimi kitajskimi območji;
2. Mednarodna menjava med določenimi bankami in finančnimi institucijami, npr. devizni trg med bankami.

Devizni trg se je počasi standardiziral in internacionaliziral. Leta 1998 je preživel azijsko finančno krizo in obnovil model, v katerem je ponudba presegala povpraševanje. Posledično je menjalni tečaj med RMB – jem in USD – jem ostal stabilen. Centralna banka je 26.10.1998 sprejela odločitev, da nebančne institucije ne smejo več izvajati devizne menjave. Dober mesec kasneje, 1.12.1998, je sprejela še odločitev, da mora biti devizno poslovanje tujih podjetij vključeno v pogodbo o deviznem poslovanju bank in prodajnega sistema. Konec leta 1998 je bilo na medbančnem deviznem trgu prisotnih 441 predstavnikov oziroma 26 več kot leto prej (Xu, 2000, str. 62).

Aktivnosti v letu 2001:

1. **Operacije na medbančnem deviznem trgu.** V prvih devetih mesecih je skupna vrednost transakcij na medbančnem deviznem trgu znašala 50,81 milijardo USD. Povečala se je glede na prejšnje leto za 20,24 milijarde USD oziroma za 66,2%.
2. Konec septembra je bil **menjalni tečaj** RMB z USD enak 8,2768 yuanov za 1 USD. Kitajska je v tem letu še vedno imela režim fiksnega deviznega tečaja (URL: <http://www.pbc.gov.cn/english/news/show.asp?b=25>, 3.2.2002).

3.5 Trg nepremičnin

Obdelovanje kitajskega trga zemljišč se je začelo, ko je bil sprejet sistem pogodbene odgovornosti v povezavi z nagrajevanjem presežkov. Sistem pogodbene odgovornosti je bil sprejet najprej na podeželju konec 70 – ih let dvajsetega stoletja. Za tem se je pojavil prenos lastništva zemljišč, ki je bil na začetku ilegalen.

Kitajska se je soočila s problemom velikega priseljevanja ljudi s podeželja v mesta. Leta 1988 je bilo z amandmajem v ustavi končno sprejeto, da je prenos lastništva zemljišč legalno dejanje. Istega leta je državni svet razglasil izvajalni program reform sistema za narodno urbanizacijo. S tem odlokom so se začeli poskusi s spremembami na področju urbanizacije. Popravljen je bila zakonodaja Ljudske Republike Kitajske za področje upravljanja z zemljišči. Spodbujal se je prenos lastniških pravic in razvoj aktivnosti na zemljiščih. Da bi se preprečile zlorabe, je 19. maja, leta 1990, državni svet razglasil začasne uredbe na področju dovoljenj in prenosov lastniških zemljiških pravic. V uredbe so vključili tudi začasno nadziranje uprave tujih podjetij, prisotnih posredno na področju zemljiških pravic. Od takrat se je razvoj na področju prenosa lastništva državnih zemljišč v mestih razširil na vse smeri. Leta 1994 je stalni komite narodne ljudske skupščine sprejel nove zakone na področju nepremičnin, ki so začele veljati 1. januarja leta 1995.

Ob koncu 90 – ih let, dvajsetega stoletja, je bil razvoj trga nepremičnin odvisen od pomoči države. Le – ta se kaže v naslednjih reformah:

1. Ustanovljen je bil fond za zbiranje sredstev za izgradnjo novih stanovanjskih objektov;

2. Z ugodnimi krediti bank se je poskušalo ljudstvu pomagati pri nakupu oziroma najemu stanovanj;
3. Država je pooblastila PBC za nadzor dajanja kreditov. Pospeševala se je prodaja povprečnih hiš oziroma stanovanj. Prepovedano pa je bilo dajati kredite za nakup luksuznih vil oziroma hotelov.

3.6 Trg izvedenih finančnih instrumentov

12. oktobra, leta 1990, se je pojavil trg imenovan China Zhengzhou Grain Wholesale Market. Na začetku se je trgovalo samo s kmetijskimi pridelki. To je bil začetek delovanja futures trga (Sun, 1997, 62).

10. junija, leta 1991, je bila ustanovljena Shenzhenska borza nerjavečega jekla, ki je začela z delovanjem 8. januarja, leta 1992. To je bila prva blagovna borza, kjer se je trgovalo s futures posli. Od leta 1992 se je futures trg izjemno hitro razvijal. Junija, leta 1992, je Shanghajski center za urejanje devizne menjave dosegel velik uspeh s futures poslovanjem na področju deviznih tečajev. Aprila leta 1993 je Državna administracija za industrijo in trgovino razglasila začasna določila na področju upravljanja registracij podjetij, ki so se ukvarjala s futures posli. Kitajski futures trg se je razvijal naprej. Po letu 1995 so se tveganja in špekulacije na trgu povečale. S tem se je povečal tudi nadzor oblasti nad aktivnostmi na trgu izvedenih finančnih institucij.

Konec leta 1996 je Kitajska imela 46 različnih futures trgov. Skupna vrednost poslovanja je dosegla 420 milijonov yuanov. Delovalo je 14 blagovnih borz in 330 futures podjetij (Xu, 2000, str. 71).

V nadaljevanju predstavljamo tri nacionalne kitajske blagovne borze.

3.6.1 Zhengzhou blagovna borza – CZCE

CZCE je blagovna borza, nepridobitna institucija, ki samo zagotavlja prostor, opremo in storitve za centralizirano poslovanje s futures pogodbami. Trenutno se največ trguje s pšenico (URL: <http://www.czce.com.cn/english/Contracts.htm>, 5.2.2002).

3.6.2 Shanghajska blagovna borza – TSHFE

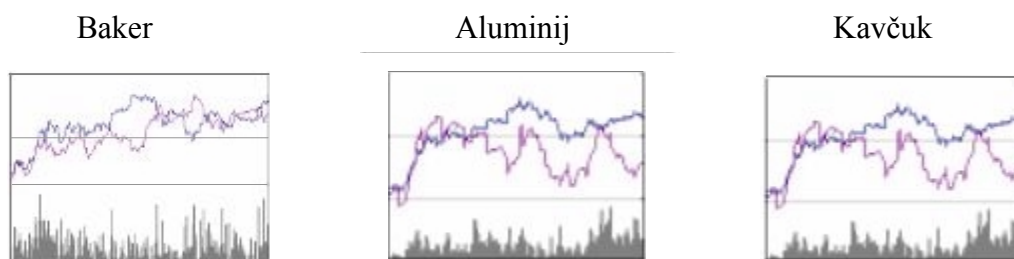
TSHFE je blagovna borza, nepridobitna institucija, ki samo zagotavlja prostor, opremo in storitve za centralizirano poslovanje s futures pogodbami.

Trenutno se trguje s petimi pogodbami:

- baker,
- aluminij,
- naravni kavčuk,
- vezan les (trenutno se poslovanje spreminja) in
- riž (trenutno se poslovanje spreminja).

TSHFE ima 208 članov, med katerimi je 144 borznih posrednikov (URL: <http://www.shfe.com.cn/english/index.html>, 5.2.2002).

Slika 14: Gibanje borznih indeksov na Shanghajski borzi v letu 2001

Vir: URL: <http://www.shfe.com.cn/english/index.html>, 5.2.2002.

Slika 14 prikazuje pozitivno rast indeksov cen za baker, aluminij in kavčuk leta 2001.

3.6.3 Dalian blagovna borza – DCE

DCE je nepridobitna institucija, ki samo zagotavlja prostor, opremo in storitve za centralizirano poslovanje s futures pogodbami. Ustanovljena je bila 28.2.1993.

Trenutno se trguje s tremi pogodbami:

- sojini kalčki,
- sojina moka in
- ječmen.

Največ se trguje s sojinimi kalčki (URL: <http://www.dce.com.cn/english/contract.html?3>, 5.2.2002).

Razvoj omenjenih borz hitro napreduje, saj se Kitajska vse bolj aktivno vključuje na mednarodne trge izvedenih finančnih instrumentov.

4 Sklep

Kitajsko vodstvo s svojim socialistično – tržnim sistemom določa smernice delovanju finančnega trga in finančnih institucij. Razvoj in sestava finančnega sistema sta zelo zapleteni in svojevrstni. Reforme v kitajskem gospodarstvu, ki so se začele že leta 1978, so v prihodnosti pričakovane, včasih celo nepredvidljive (Pin, 1999, str. 16 – 27). Za uspešno poslovanje na finančnih trgih je potrebno med drugim tudi poznati politične razmere in predvidevanje političnih dogodkov. Reforme, ki so bile predstavljene v tekstu, so ključnega pomena. Usklajeno delovanje na finančnem trgu nas lahko pripelje do pričakovanih rezultatov.

Kot smo lahko opazili, se finančni trg in finančne institucije hitro razvijajo. S tem se povečuje tveganje, hkrati pa tudi možnost večjih dobičkov. Kitajska poskuša zmanjšati tveganje in povečati kvaliteto investiranja s številnimi seminarji, ki jih vodijo strokovnjaki iz zahodnih držav (The Banker, maj, 2000, str. 39). Odpiranje Kitajske v svet poteka še vedno počasi. Država se poskuša zaščititi pred slabimi vlaganji in prepoceni odkupi. Zato strogo nadzoruje tuja vlaganja in poslovanja tujih podjetij ali podjetij z mešanim tujim kapitalom. Kljub temu pa vpliv tujine močno narašča. Povpraševanje po kitajskem trgu je tako veliko, da zunanjetrgovinski trg hitro raste kljub omejitvam države.

Kitajski bančni sistem se še vedno razvija in ni dokončno določen. Centralna banka PBC se še vedno reorganizira. Velik poudarek je na strani komercialnega poslovanja, ki pa je vseeno še vedno ločen od centralnega bančništva. Država preko državnega sveta kontrolira PBC in jo pušča svobodno le v manj zahtevnih nalogah. S tem PBC ni povsem neodvisna in suverena, ampak deluje v okviru planov, ki jih določa, in želi realizirati, država.

Komercialne banke se razvijajo po modelih zahodnega tržnega gospodarstva. Ustanavljajo se delniške komercialne banke, kjer je vse bolj prisoten tudi tuji kapital. Država še vedno ohranja banke, ki ji pomagajo v doseganju finančnih in makroekonomskih ciljev in polnjenju planskih vrzeli.

Kooperativne finančne institucije se ravno tako spreminjajo. Dosedanja značilnost kooperativnih finančnih institucij, zbiranje sredstev članov za primer pomoči, se vse bolj približuje značilnostim bančnih institucij. Omenjene institucije se počasi preoblikujejo v depozitne hranilne institucije in bodo prešle počasi v urbane in kmetijske komercialne banke.

Na denarnem trgu se večjih sprememb ne pričakuje. Rast gospodarstva določa tudi rast ostalih agregatov. Za ponudbo denarja pa se v letu 2002 pričakuje 13% rast glede na leto 2001 (URL: <http://www.pbc.gov.cn/data/2001-S2e.htm>, 3.2.2002). Centralna banka bo nadaljevala z izvajanjem dosedanje denarne politike za ohranitev gospodarske rasti.

Na kapitalskem trgu se v letu 2002 pričakuje dvig borznih indeksov, kljub padcu v letu 2001. Leto 2001 velja kot leto gospodarske recesije, še zlasti zaradi terorističnih napadov na ZDA 11. septembra 2001. Borzni indeksi so v svetu padli in se počasi dvigujejo, kar posledično vpliva tudi na kitajski kapitalski trg.

Finančni trg je relativno samostojen. Je zelo specifičen in edinstven. Kitajska svojo plansko politiko socializma združuje s tržnimi zakonitostmi kapitalizma. Prihaja do kontradiktornosti, ki jo poskuša država premagati z reformami. Kitajska ima danes zelo visoko stopnjo rasti tako finančnega trga kot samega gospodarstva. Uspela je zadržati tradicionalne kitajske filozofske značilnosti, ki se odražajo ravnotako v poslovanju, hkrati pa prevzeti začetne oblike kapitalističnih tvorb tako finančnih kot ostalih institucij. Socializem je za Kitajce zelo pomemben, hkrati so pomembne filozofije daljne preteklosti kot so konfucionizem, taoizem in budizem. Hierarhična razporeditev, spoštovanje nadrejenega in vztrajno delo so pomembni elementi v razvoju gospodarstva. Takšne vrednote so do sedaj lahko premagale tudi najtežje ovire, kot je na primer že omenjena kontradiktornost socializma in kapitalizma.

5 Literatura

1. De Keijzer Arne: China. Berkeley : Pacific View Press, 1995. 279 str.
2. Dittmar Rolf: Developments and Problems of the Reform of the Chinese Economic System. Socialist Market Economies – A third way. New Brunswick, New Jersey : Transaction Publisher, 1990, str. 118 – 124.
3. Dittmar Rolf: Trade and the Drive to Modernization. Socialist Market Economies – A third way. New Brunswick, New Jersey : Transaction Publisher, 1990, str. 124 – 141.
4. Girardin Eric: Banking Sector Reform And Credit Control In China. Paris : OECD, 1997. 122 str.
5. IMF: China's Emerging Capital Markets. Washington : International Monetary Fund, 1994. 134 str.
6. Pin Jean – Louis: L' ouverture economique de la Chine. Paris : La documentation Francaise, 1999. 197 str.
7. Reuvid Jonathan: Doing business with China. London : Kogan Page, 1994. 672 str.
8. Ribnikar Ivan: Monetarna ekonomija I. Ljubljana : Ekonomska fakulteta v Ljubljani, Enota za založništvo, 1999. 380 str.
9. Sun Shangqing: A Grand Market In China. Beijing : New World Press, 1997. 282 str.
10. The Banker. London : Financial Times Business, 891(2000), maj, 113 str.
11. The Banker. London : Financial Times Business, 899(2001), januar, 132 str.
12. The Banker. London : Financial Times Business, 900(2001), februar, 92 str.
13. The Banker supplement: China inside banking. London : Financial Times Business, 2001, maj, 31 str.
14. Ulaga Ljubo: Kitajska – nič več prezrti velikan. Podjetnik, Ljubljana, 8(1999), september, str. 22 – 25.
15. Wang Chenguang, Zhang Xianchu: Introduction to Chinese Law. Hong Kong : Sweet & Maxwell Asia, 1997. 586 str.
16. World Bank: World Without End. Washington : Oxford University Press, 1993. 440 str.
17. Xu Hongcai: China's Financial Market. Beijing : Foreign Languages Press, 2000. 279 str.

6 Viri

1. Central Intelligence Agency.
[URL: <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/ch.html>]. 12.1.2002.
2. China Securities Market Reviews.
[URL: <http://www.chinavista.com/business/stock/home.html>]. 12.1.2002.
3. China Statistical Data. [URL: <http://www.china.org.cn/e-fabhui/download/news/English/PressConferences/990106-2.htm>]. 1.2.2002.
4. China Statistical Data. [URL: <http://www.china.org.cn/e-news/news1-17.htm>]. 1.2.2002.
5. Dalian Futures Exchange. [URL: <http://www.dce.com.cn/english/contract.shtml?3>]. 5.2.2002.
6. People's Bank of China. [URL: <http://www.pbc.gov.cn/data/2001-S2e.htm>]. 3.2.2002.
7. People's Bank of China.
[URL: <http://www.pbc.gov.cn/english/news/index2.asp?b=31>]. 3.2.2002.
8. People's Bank of China. [URL: <http://www.pbc.gov.cn/english/news/show.asp?b=25>]. 3.2.2002.
9. Report on the Foreign Trade Situation of China. Beijing: Ministry of Foreign Trade and Economic Cooperation, People's Republic of China, Spring, 2001. 31 str.
10. Shanghai Futures Exchange. [URL: <http://www.shfe.com.cn/english/index.html>]. 5.2.2002.
11. The Commercial Bank Law Of The People's Republic Of China. Beijing: Foreign Languages Press, 2001. 60 str.
12. Veliki Splošni Leksikon. Ljubljana: DZS, 1998. 5005 str.
13. World Bank.
[URL: <http://devdata.worldbank.org/external/CPProfile.asp?SelectedCountry=CHN&CCODE=CHN&CNAME=China&PTYPE=CP>]. 14.1.2002.
14. Zhenzhou Commodity Exchange.
[URL: <http://www.czce.com.cn/english/Contracts.htm>]. 5.2.2002.
15. Pogovori z direktorjem predstavništva Lek Peking, g. Zvezdanom Randelovićem.